Эхэ һайхан нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД ҮНЭН

1921 оной декабрин 21-һээ гарана

Олонитын-политическэ газетэ

1991 ОКТЯБРЬ 4 ПЯТНИЦА № 196 (18319) сэн 6 мүн.

Ургаса хуряалга—91

ТААБХАШАД УРМАТАЙ

...ондэ манай эндэ-заторнуудай нэгэн Серафим Васильевич Ивановтой уулзахадамни, энэ жэлдэ хартаабхын яһала һайн ургаса ургуулаабди, тэрэнэ саг соонышье хуряажа абахамнай гэжэ ехэл хүхюутэй байгаа һэн.

— Зай, харыт даа. Хаа-яа хура бороогой орожо һаатуулаашье һаань, тэрэгэнэй үдэр бүри 600—700, заримдаа 800 шахуу центнер хартаабха малтажа, Улаан-Удын Горплодоовощторгын бавзада ябуулдаг байгаабди. Иигээд ерэхэдээ хура бороошье маниие ехэ һаатуулаагүй,—гэжэ тэрэ хэлэнэ.

Манай тэндэ ябаһан үдэр энэ звено 50 гектар дээрэһээ 8383 центнер гэхэ гү, али гектар бүриһөө 167 центнер ургаса абаад байгаа бэлэй. Тэрэ гэһээр үшөө 3—4 хоног үнгэрбэ. Хартаабхашад үлэһэн 20 гектарай ургасаяа абажа дүүргэнтээ.

Энэ звенодо С. В. Ивановтой суглаа бэрхэ механизаторнуудай Серафим Дмитриевич Иванов, Владимир Владимирович Варфоломеев, Владимир Иванович Викторов, автомашинын жолоошон Геннадий Васильевич Талакин гэгшэд худэлдэг.

— Гол түлэб бидэ хоёр Серафимууд лэ энэ поли дээрэ ехэнхидээ худэлдэгбди. Бэшэ нухэднай ургаса хуряалгадамнай туһалалсахаяа ерэз юм. Гектар бүриһөө 100 центнер хартаабха абаха түсэбнай үлүүлэн дүүргэгдэжэ байна. Энэ жэлдэ һайн ургасатай Полёт сортын хартаабхын үрэһэ түрүүшынхээ тариһамнай гектарай 180 центнер ургаса үгөө,—гэжэ нүхэр Иванов хөөрэнэ.

Арендэ харилсаанай гуримаар худэлдэг энэ звеногойхид ерэхэ жэлдэ үшөө ехэ ургаса ургуулжа абахын тула эрхим шанартай үрэһэ хааха, үбэлдөө газараа һайса үтэгжүүлхэ, шиг нойто бариха зорилготой.

В. ШИРДАРМАЕВ.

Мухар-Шэбэрэй район.

Хүдөө ажахын шэнжэлэл

БОРООГОЙ ҺААТУУЛААШЬЕ ҺАА...

...сентябрь һарын ...аад хоногто олонг...тодо хура бо...ганаяа таряа ху...ад ушаруулаа. За...нойтон саһаншье ...боложо, үнгэрһэн ...ото (сентябриин ...ионтор) республи...ийн таряа хадал...ийн сюрприз...ь эгээл ...ой оной март...дэһэн тэрэ...н.

1990 оной ...д харахад...гэмэй эгээл ...дадаг пласт...Плачидо Д...чиано Паваро...«Концерт ...габарины бо...нэгэ жэлэй...лион пласти...гээшэ.

Эгээл ...эн сериал ...бүтээгдэһэн...байгаа. Нэг...мани соо ...тай хүн ба...гээжэ байтара...ли нидэжэ...хэйе гайхуулс...й бүхы наһа...э нүүха болг...дондо үнэгэ...н дээрэ ...данхай хүн...5 фунт стер...на.

Саффолкско...л хүндэ хүн...Тэрэ дэлхэ...дэ. Америкы...идэй Орис...хүдөө нюта...ниберегнүүдэ...нүрэг соо я...1 метр 9 со...гэй, 247.2 ...ртэй. 1991 оо...шэгнүүр ба...Африкадахи...одо оршодо...ана» гээ...ийн сюрприз...ийн эгээл ...ой оной март...дэһэн тэрэ...н.

1990 оной ...д харахад...гэмэй эгээл ...дадаг пласт...Плачидо Д...чиано Паваро...«Концерт ...габарины бо...нэгэ жэлэй...лион пласти...гээшэ.

Эгээл ...эн сериал ...бүтээгдэһэн...байгаа. Нэг...мани соо ...тай хүн ба...гээжэ байтара...ли нидэжэ...хэйе гайхуулс...й бүхы наһа...э нүүха болг...дондо үнэгэ...н дээрэ ...данхай хүн...5 фунт стер...на.

Саффолкско...л хүндэ хүн...Тэрэ дэлхэ...дэ. Америкы...идэй Орис...хүдөө нюта...ниберегнүүдэ...нүрэг соо я...1 метр 9 со...гэй, 247.2 ...ртэй. 1991 оо...шэгнүүр ба...Африкадахи...одо оршодо...ана» гээ...ийн сюрприз...ь

«УГАА УҺАНДА ХАЯХАГҮЙ»

(Архитекторнүүдэй бүхэроссин зүблөөнһөө тэмдэглэлнүүд)

— Түүхын дурасхаалые, мүнөөдэрэй соёлой хүгжэлтые архитекториүүд тон дүтөөр мэдэрдэг байха ёнотой гэжэ һанагдаиа. Нэгэ иимэ жэшээ. «Гэсэр» эпосэй томоор уран зураашад, уран зохёолшод ооһэдыи онсо бүтээлнүүдтэй. Харин архитекторнүүд хажуу тээ байһаар...

(Уран зохёолшо Баир Дугаровай үгэһөө).

— Бидэ архитекторнүүд, ооһэдынгөө үг үндэһэнһөө таһаранги хабди...

(«Бурятпроектреставрация» мастерскойнүүдэй начальник С. Д. Цыренжаповагай үгэһөө).

...Сэхыень хэлэбэл, зүблөонэй эхиниһээ түрүүшын забһарлал болотор урмаа хухаранги байгааб. Хараалагдаһан темээр бэшэ, харин юрэл архитектурын ниитэ зорилгонууд, мүнөөнэй байдал тухай хоорэлдоон болоод дүүрэшэхэнь гээшэ гү гэжэ һэжэглэмээр бэлэй. Гэбэшье удын һүүлээр «нараи туяараа» гэхэ гү, али «архитектурын национальна онсо шэнжэнүүд» гэһэн ойлгосо бага зэргээршье һаа, тайлборияа олоо ха.

АРАДАЙНГАА ТҮЛӨӨ ОРОЛДОХО ААД...

Ямар ушарһаа үндэһэн хэлэрэйн архитектура тухай бүлөөто хөөрэлдоон боложо биаагүйб гээд бодоод үзээ. Архитекторнүүдийн Буряад оронһоо гадуур эрдэм олоондоо гү? Теэд уран зохёолод, уран зураашад, дуушад –хуул тиишэ һуража ерэнэ а юм. Барилгын баазын муу ээрэһээ зохёохы бодомжоуудаа бэлүүлжэ шадангүй, улгардаһандаа гү? Али Архитекторнүүдэй холбооной республикэйн Госкомархстройн үгһөө энэ шэглэлээр хүтэлэрийн һула дээрэһээ гү?

Юрэнхыдөө, зохёохы бусад жалтанда орходоо, тус Холооной гэшүүд бэз «нюун һаад» ябадаг гэхэ гү, али ниилын оролдолго эдэбхинь бага а. Бүгэдые һонирхуулһан мар нэгэн социальна, политическэ, экономическа асуулалаар хэн нэгэнэйнь «яаһаа бтайса» оролдоһые яашье ананагүйб. Б. Дугароа, Д-Н. Цугаров мэтэ арадайнгаа нэгэ хүндын түлөө оролдохо он архитекторнүүд соо үгы һотой. Тиимэһээл эгээл гниэй, хүндэтэй мэргэжэлтэдынь; жэшээлбэл, А. Р. Вампиловые республика соо сөөн лэ зон мэдэнэ бшуу.

Гэхэ зуура, Буряадай архитекторнүүд һонигүйгөөр үгэ элэ гээ һаа, тон бүрүүтаабди. Зүблөонэй гол темээ хадуураашье һаа, Россин үсад хизаар, областьнуудай үлөөлэгшэдтэ оробол, эрдэм эдэсынгээ, дүрадхаһан теныгээ талаар нилээд бүлюу айгаа. Республикэйн Архитектурын талаар гүрэнэй комиедэй түрүүлэгшын орлогшо Б. Б. Бадмацыренов албан туалтанай бэшэ, харин шэнэ ерааһаа элидхэлээ хэжэ шаа. Захиран албадалгаһаа охёохы амжалтание сүлөөлэ гэһэн гол бодолойнгоо хажуугаар газар эзэмдэлгэдэ онсо тогтоо. Гэр бүлын гуримаар тусхайлагдамал багахан ажахынуудые байгуулха тухай асуудал шэнжэлэн үзэлгэдэ Буряадай эрдэмтэдые хабаадуулаа юм байна. Иимэ ергаар хөөр-гурбан жэлэй туршада ядаруу байдалһаа гарамаар гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглэбэ. Комитедэй мүнөө анхарха гол зүйлнүүд гэбэл: 1. Залуу архитекторнүүдэй байха 60 байратай выставочнэ залтай гэр бариха; 2. Зүүн Сибириин технологическа институтдай дэрэгдэ архитектурын отделени нээхэ. 3. Проектнэ институтдай хүдэлмэри һайжаруулха, байгуулламжыень хүбилгаха; 4. Байгалай эрьедэ ороной архитекторнүүдэй амарха байшан бодхоохо.

Архитектурын кандидат Б. Ц-Х. Жимбиев эрдэмтын хараалһаа бэшэгдэнэн «Архитектурын хүшөөнүүд ба Буряадай архитектурын онсо шэнжые бүридхэлгэ» гэһэн элидхэлээ дурадхаа. Арсаангүй, удха һайнтай энэ элидхэлэй ехэнхи хубинь архитектурын хүшөөнүүдтэ зорюулагданхай. Харин бии байгаа ёһо заншалнуудые мүнөө үетэй холбохо гэһэн хубинь тон богонёор, ниитэ дээрээ үгтэбэ. Залуу эрдэмтэн ямар нэгэн тодорхой дурадхал оруулаагүй, гол түлөб теоретическэ үндэһэтэй бодомжонуудтай байгаа.

«Имагтал үндэһэн түхэлэй архитектураар хизаарлаха ёһогүйбди», «Амяараа арадуудай мүнөө үгы, хоорондоо хуу шэлжэнхэй. Тиимэһээ «национальна түхэл» намнаһанай хэрэгүй»— иимэрхүү мэдүүлгэнүүдшье хэгдээ. Угайдхадаа, урдаа хараха зон гэжэ һанан гэһэй, республикэйн Архитекторнүүдэй холбооной түрүүлэгшэ Ю. Н. Банзаракцаев, «Бурятгражданпроект» институтдай ахамад архитектор Д. Ж. Идымов гэгшэд гол энэ асуудалые алгад гараба. Жэшээлбэл, Юрий Норбоевич социологическа шэнжэлгэ хэжэ байһан тухайгаа хөөрөө. Нэгэ дүрбэлжэн километртэ илангаяа олон зоной ажаһуудаг газарта политическэ, ниитын эдэбхи бүлюу юм ха. Харин Д. Ж. Идымов национальна гэхэн орондо региональна гэһэн ойлгосые түбхэн түрүүндэ табина ха гэжэ ойлгохоор. Социальна захия тушаа тэрэ онсолон тогтоо.

Бусад республика, областьнуудһаа хабаадагшад: «Якутагропромпроект» институтдай ахамад мэргэжэлтэн К. Г. Туралысов, Эрхүүгэй областиин, Тувагай республикэйн архитектурын управлениин начальниг-нууд В. В. Искаков, М. О. Куулар гэгшэд мүнөөдэр архитекторнүүдэй һанаае зобоожо байһан ниитэ асуудалнуудта тогтоо. Архитектура тухай Хуули мүнөөдөө үгы, бэшэмэл хүдэлмэринүүдээ хэблүүлхэ асуудал, иимэ зүблөо ондоо төмээр үнгэргэхэ тухай гэхэ мэтые эдэнэр дайраа. Россин Федерациин Архитекторнүүдэй холбооной түлөөлэгшэ И. Б. Пуришевай үгэ гайхуулба:

— Монгол ошоходоо, дасануудай хайра гамгүй һандаргагдаһан байһандань одоол сошохо абааб. Буряадташье, янзань, иимэ байгаа хэбэртэй.

Горитойхон тушаалтай хүн аад, бүгэдэндэ мэдээжэ түүхын энэ баримта тухай, Буряадай архитектурна барилганнуудай һандарал, һэргэлтэ тухай нэгэ заа дээгүүр мэдэсэтэй байхань ябагаа юм гэжэ һанагдаа. Һэн.

УРАН ЗОХЁОЛШЫН ҮГЭ

Архитекторнүүдэй нимэрүү удхатайгаар зүбшэн хэлэжэ байхадань, уран зохёолшо Баир Дугаров ондэртэ гажа, одоол хөөрэлдөөнэй абагшые Буряад арадай нэрэлтэ тушаа шэглүүлжэ шаа. Хуушан-монгол хэлэ бэлгэй бусалга, Сагаалган, Буряад-Монголой соёлой, ниилын, шажан мүргэлэй габьяа-а ажал ябуулагшадай нэрэ, эрэгүүдэй бусаагдажа байһан ухай, «Гэсэр» тухай... Холо, ийрыншье айлшад амяа даан шагнаа гэжэ һананаб. Бар Сономович архитекторнүүдэ хандажа, тодорхой дурадал оруулаа. «Гэсэр» эпосэй 000 жэлэй ойдо зорюулан, отын түбтэ баригдажа байан олон дабхар гостиницые Гэсэр» гэжэ нэрлэхэ, Гэсэгэй дүрэ-монумент бодхоо-о... Городой захада «Гэсэрэй орон» гэһэн фольклорно-этнографическа городок байуулаа һаа, зохид бэлэй. Шэүүн хатуу байдалдаа бажуулашоод байнгүй, гоё һайха ухай хүсэл, бодоёл!

«...һандаржа байһан орон дотор сэнхир хүхэ хотонууд ухай бидэ, зохёохы ажалтан эдьхэдэг байял»,— гэжэ уран зохёолшо Владимир Митыпов эй уряалхадань, үнэхөөрөөье, уран зохёолшоднай архитектор нүхэдэйнгөө һүрэ үлдыень үргэхэ, зохёохы үүсэлыень бадаргааха һанаатайнууд гэжэ ойлгодоо һэн.

Уран зохёолшодһоо гадна үгэдэ Буряадуудай соёлой эгэдэлэй президент Д-Н. Д. Дугаровай хөөрөөн сугларгшадта бүримүһэн һайшаагдаа. Дэгэд гоё дэмы уряа үгэүүдгүйгөөр, тодорхой, ямар үдэлмэриин хэгдэжэ байһан, эгдэхэ тухай мэдэжэ абахада, ханалтатайл даа.

«Бурятпроектреставрация» мастерскойнуудай начальник С. Д. Цыренжапова архитектурын ветеран А. Р. Вампилов хөөрөй үгэһөө хэһэгүүдые зурдамаар.

— Хуушанай шадабаританай, урлан бүтээгшэдэй дүрбэл шудалха хэрэгтэй. Монголой, Түбэдэй, Хитадай һургуулинуудай нүлөөн ехэ. Манай архитектурые амяарынь абаад шэнжэлхэ гээшэ буруу. Соёлой хүгжэлтэ бухыдөө хэр хэмжээндэ бэ, социально-экономическа байдал, национальна психологи —эдэ бүгэдэ манай архитектурын хүгжэлтые тодорхойлхо арга замууд мүн. Хүгжэнги оронуудта национальна түхэл янза гэһэн ойлгосо тухай хөөрэлдөөн гарадаггүй. Юуб гэбэл, энэмнай агаар, үһан мэтэ, биил хадаа — бии.

Манай һэльбэн шэнэдхэлгын мастерскойнууд материально-техническэ ёһотой база үгы юм. Республикэйн Министрнүүдэй Совет, Соёлой министерство энээндэ бодото анхарал хандуулнагүй. Минии һанамжаар, манай мастерскойнууд бүхэли һалбари мэтээр амяарлагдаха ёһотой,— гэжэ С. Д. Цыренжапова тусгаар тобшолбо.

— Национальна архитектурын һэргэхэ сагай тулажа ерэһэндэ тон баяртайб,— гэһэн үгөөр А. Р. Вампилов үгээ эхилхэдээ, манай Буряадта олон жэлдэ амжалтатай хүдэлһэн Л. К. Миннертые дурсаба. Буряадай 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ стадионой, Радиогой, Политическэ гэгээрэлэй байшангуудай проектые эдэ хөөр зохёон табиһан байха юм. Бага хэмжээнэй, национальна маягтай архитектурна бүтээлнүүд юундэ үгыб? Жэшээлбэл, фонтан, киоск, павильон, хүүгэдэй талмай гэхэ мэтэ?

Ниислэл хотын ахамад архитектор П. Г. Зильберман зүблөонэй үедэ табигдаһан асуудалнуудта харюусахадаа, олон дабхар шэнэ гостиницые «Гэсэр» гэжэ нэрлэхын аргагүй, юуб гэбэл, бүхы дээрээ «Бурятия» гэһэн нэрэдэ тааралдуулан баригданхай гэбэ. Харин «Гэсэрэй» монументые аэровокзалай урда талада бодхоохо гэһэн шиидхэбэри бии. Буряад арадай нэрэ зүүһэн республикада ажаһуудаг тула энэ арадай үндэһэн соёлые, зохёохы онсо шэнжые анхаралдаа абангүй байха аргагүйбди. Тэдэнь ульһатайл һаа, архитекторнүүд национальна түхэл маягые бүтээлнүүдтээ сахиха зэргэтэйл.

Зүблөөние хүтэлбэрилһэн РСФСР-эй Госкомархстройн түрүүлэгшын орлогшо Л. В. Хихлуха түгэсхэлдэнь һонирхолтой тобшололнуудые хээ. Архитектура тушаа Хуулиин ямар документнүүдэй бэлдэгдэжэ байһан тухай дуулгаа. Зүүн Сибириин технологическа институтда архитектурын отделени нээхэ гэһэн үүсхэл дэмжээд, ерэхэ жэлһээ нэгэ бүлэг студентнэрые абахыень дурадхаба. Казань хотодо национальна архитектураар тусхай курснууд эмхидхэгдэнхэй. Эдэнэй жэшээ дагаа һаа, ямар бэ? Байгал дээрэ амаралтын байшангай барилга эхилхэ гээ һаа, олоороо сугларжа, тоололго хээд үзэхэ хэрэгтэй. Архитекторнүүдэй хүдэлмэриин түлөө гонорарна түлөөһэнэй гурим нэбтэрүүлхэ тухай хэлсэгдэжэ байнхай. Энэ заатагүй хүсэндөө хүргэгдэхэ.

Түгэсхэлдэнь зүблөондэ хабаадагшад архитектурна, город барилгын хүдэлмэридэ хабаадаг предприяти, эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэдтэ, эрхэтэдтэ зорюулһан тусхай Хандалга баталан абаба.

...«Угаа үһанда хаяхагүй» гэһэн буряад арадай сэсэн үгэ бии. Хэдэн зууи жэлэй **түүхэтэй урлал бүтээлээ** һэргээжэ, **улам зохисотэйгоор хүгжөөхэ аабза гэһэн найдалаа Буряадайнгаа архитекторнүүдтэ мэдүүлэе.**

Г. ТУРТУЕВА.

ПРОФСОЮЗАЙ АЖАБАЙДАЛ

ШЭНЭ ЭРХЭ БАЙДАЛДА...

Орон доторнай дэлгүүрэй оршондо орохо гэһэн бэлэдхэл ябуулагдана. Энэ хэрэг бэлэн бэшэ. Хүн зоной байдал һуудал улам бүри хүндэ болоно. Илангаяа хүшэр байдалда бага пенси, бага салин хүлһэ абадаг хүнүүд оронхой. Эндэ ямаршье баримтагүйгөөр ойлгосотой ха юм даа.

100 түхэриг пенситэй гү, али 200 түхэриг салин хүлһэ абадаг пенсионернүүд, хүдэлмэришэд ядалдаха түйлдаа хүрэнхэй. Эд бараанай, эдеэ хоолой зүйлнүүдтэ сэнгүүдэй нэмэһэн ушараар гүрэнэй зүгһөө нэмэлтэ түлбэри үгтэбэшье, тэрэнь хааначье хүрэнэгүй.

Иимэ эрхэ байдалда профсоюзай эмхинүүдэй үүргэ дээшэлхэ ёһотой. Мэнай Ивалгын ОПХ-да 540 гаран профсоюзай гэшүүн тоологдодог. Тэдэнэй ехэнхинь үйлэдбэри дээрэ хүдэлнэ. Эдэмнай механизаторнууд, барилгашад, хонишод, һаалишад, үхэршэд юм. Зүгөөр хуу бүгэдэ ядамаггүй байдалтай гэжэ хэлэхын аргагүй. Ажахымнай хүдэлмэришэдэй гурбанай хоёр хубинь Ивалга поселогто ажаһуудаг. Эндэ гэр бүлэ бүхэн газаагаа огород, мал бариха аргагүй. Юуб гэхэдэ, районой түб Ивалгада дураарнь газар үгэхын аргагүй ха юм. Харин ажахымнай хоёрдохи отделени болохо Каленово һууринда тад ондоо байдалтай. Тэндэхи хүнүүд яһала һайн байра байдалтай, малай хашаа хорёотой, огородтой байха юм. Тэдэнэр өөрынгөө ажахыһаа нилээн ехэ олзо оршо оруулха аргатай гээшэ ааб даа.

Зүгөөр ажахын профком хүдэлмэришэдэй, мэргэжэлтэдэй талые хараха, тэдэнние социальна талаарнь хамгаалха зорилготой.

Дэлгүүрэй оршондо оролгын үедэ юрэнхы дээрээ профсоюзай зорилгонууд шэнэ шэнжэтэй боложо байнхай. Жэшээлхэдэ, манай профком жэжэ божо элдэб янзын асуудалаар «орёолдохоёо» болинхой. Энээнһээ урдахи жэлнүүдтэ соёлой асуудалһаа эхилээд, социалис мүрысөөн хүрэтэр оролсодог байгаабди.

Харин мүнөө тон тодорхой зорилго урдаа табинабди. Тиихэдээ хамтын хэлсээндэ (договорто) ехэ анхарал хандуулдаг болоообди. Жэлэй эхиндэ ажахын хүтэлбэрилэгшэдтэй эртээнһээ хөөрэлдэжэ, профсоюзай организацимнай хамтын хэлсээ баталаа һэн.

Энэ хэлсээн дотор, нэгэдэхэр, ажалай түлбэри тухай тусхай бүлэг бии. Үйлэдбэриин участок бүхэн ажахын тоосоондо оронхой. Тиимэһээ гарза багатай, олзо оршо ехэтэй байбал, үйлэдбэри дээрэ амжалта туйлажа шадабал, түлбэринь ехэ байдаг. Иимэ гурим һу һаалиин фермэ дээрэшье, тарыан ажалай трактورна бригададашье, хонишодой дунда мүн барилгадашье хэрэглэгдэнэ. Юрэдөөл, хүдэлмэришэдэй түлбэри ооһэдһөөнь лэ дулдыдадаг болонхой. Харин профсоюзай рабочком ажалай түлбэриие нарикнаар хараха ёһолдодог гэжэ.

Хоёрдохёор, хамтын хэлсээн дотор социальна асуудалнууд оруулагданхай. Жэшээлхэдэ, 1991 ондо, 5,9 миллион түхэриг барилга манай ажахыда хараалагданхай юм. Тэрэнэй 50 процентнь үйлэдбэриин барилгада зорюулагдана, нүгөөдэ 50-ниинь социальна барилгада һомологдоо. Туршалга үйлэдбэриимнай ажахын хүтэлбэрилэгшэд, нэрлэбэл тэрэнэй директор Л. П. Бурковай хүн зоной, хүдэлмэрилэгшэдэй, мэргэжэлтэдэй һуудал байдал һайжаруулха талаар ехэ хүсэд оролдолго гаргадаг байһаниинь һайшаалтай. Гансахан һүүлшын 3 жэлэй туршада манай ажахыда Ивалга тосхоной зүүн хойто захада 135 серийн хоёр-хоёр квартирна 11 томо гэр баригдаад, ашаглалгада үгтэнхэй. Эдэ байрануудаа жалуун үһаар дулаасуулагдаха мүн канализацитай байха юм. Зүгөөр тэрэнь үшөөл дүүргэгдээгүй. Тиигэбэшье эдэ гэрнүүдтэ тус тустань амяарлагдан дулаа оруулха ноешэн-котельнууд тодхогдонхой.

Эндэ механизаторнуудай, мэргэжэлтэдэй, ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй гэр бүлэнүүд орожо түбхинэнхэй. Гэрнүүдэйнь хажууда огородой эдеэ үргуулха газар бии, малай байра гүйсэд түхеэрэгдэнхэй.

Каленово һууринда 140 хүүгэдые байлгаха саад баригдана. Энэ барилгада 108 мянган түхэриг гаргашалагдаад байна. Ерэхэ жэлдэ саадта хүүгэдые абэхаар болохо гэжэ хараалнабди.

Мүн эндэ КБО-гой байра ба медпункт ашаглалгада үгтөө. Урпункт ашаглалгада үгтөө. Урдань телефонно холбоогүй шахуу байһан тосхондо 50 номертой АТС баригдажа, олон зоной хэрэглэмжэ хангаба.

Манай ажахы бүхы барилганнуудаа үнгэрһэн жэлнүүдтэ өөрынгөө олзо оршын хүсөөр бодхоодог байһан, мүнөөшье барижа байна. Тэрэл Каленово һууринда хүдэлмэришэдэйнай ажаһууха шэнэ гэрнүүд баригдажа, бүхэли үйлсэ бии болохо юм. Мүнөө үедэ нэгэ коттедж баригданхай. Тэрэниие шэрдэхэ, будаха, гэхэ мэтэ хүдэлмэринь үлэнхэй. Энэ тосхондо найман жэлэй үнгүүлиин байшан байбашье, үнинһөө хойшо багаданхай. Шэнэ һургуулиин проект болон сметэнь бэлэн болоо. Хойто жэлдэ тэрэ барилга эхилэгдэхэ юм. Тиигэжэ профсоюзаймнай гэшүүдэй социальна хангалга бэлүүлэгдэжэ байна. Һүүлэй үедэ хүнүүдэй эрилтэнүүдые хангаха талаар тусхай асуудалнуудые рабочкомой заседани дээрэ табидаг болоообди. Мүн ооһэдынгөө талаһаа ажалай журамда, үйлэдбэри дээрэхи гуримда анхарал ехээр хандуулхые ёролдонобди.

Үйлэдбэри дээрэ ажалай журам эбдэхэ, хазагайруулха ушариуд дайралдадаг. Энэнь нюуса нөөлтэгүй. Тэрэниие саг соонь унжагайруулангүй хаража үзэдэгбди. Жэшээлхэдэ, хоёр һарын урда тээ жолоошоноор хүдэлдэг байһан К. гэгшэ архи уугаад ажалһаа гээгдэһэн, транспорт бариһан байха юм. Тэрэнэй ябадалые тэрэ дары хэлсэжэ ажалһаань болоулха зүбшэл профкомой зүгөөр директиндэ үгтөө һэн. Нүхэр К. гэгшэ мүнөө ондоо ажалда хүдэлжэ байхадаа, журам гурим хазагайруулхаяа болинхой. Иимэрхүү жэшээнүүд биил даа.

Партийна эхин эмхиин ажал ябуулгын болюулагдаад, байхеда, хүнүүд элдэб асуудалаар ехэнхидээ профсоюзай организацида, профкомдо хандадаг болонхой. Зүгөөр профсоюзаймнай эмхи үйлэдбэриин асуудалнуудта оролсохогүй гэжэ ёролдодог байна.

Манай хүдэлмэридэ элдэб дутагдалнууд бии байһаар. Һүүлэй үедэ ОПХ-гай дирекци, профком мүрысөө эмхидхэлгые һуладуулханхай. Тэрэниие хуушанайхяар ябуулжа болохогүй. Харин ажахын хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд, профком хамтаараа хэлсэжэ мүрысөөниие шэнэ шатада гаргахые ёролдохо зэргэтэй. Минии һанахада, мүрысөөн материальна талаараа хангагдадаг байбашье, моральна талаһаань мүртэй юумэн хэгдэнэгүй. Теэд ооһэдынгөө алдуунуудые бидэ ооһэдөөл заһаха ёһотойбди.

Үшөө нэгэ асуудал дээрэ тогтолтой. Хүдэлмэришэднай амаралтада гарахадаа холын курортнуудта, амаралтын байшангуудта урдандаа ошодог һааб даа. Мүн хариин оронуудта туристнууд боложо олоороо ябадаг һэн. Дэлгүүрэй экономикодо орожо байһан үе сагта урданайхи шэнги байдал үгы болоо. Мүнөө үедэ республика соохи амаралтын газарнуудта хүдэлмэришэднай ошодог болонхой. Тиихэдээ путевкын түлбэриин 85 процентые профсоюзнай бэлдээ даажа абана. Харин арбан табан процент мүнгынь профсоюзай гэшүүд ооһэдөө түлэдэг. Иимэ хүнгэлэлтэдэ ажал дээрээ һайн үрэ дүн түйлаһан хүнүүдэй хүртэдэг байһаниинь эли ааб даа.

Шэнэ эрхэ байдалда профсоюзаймнай эмхи хүдэлмэриеэ боһал шэнээр, өөрсэ янзаар ябуулха хүсэлтэй. Теэд тэрэмнай үшөөл һайнаар бэлүүлэгдэжэ шадагдаадүй. Саашадаа энэ талаар анхарал ороолдолго гаргаха байхабди.

В. ДАШИНОВ,
Ивалгын ОПХ-гай профкомой түрүүлэгшэ.

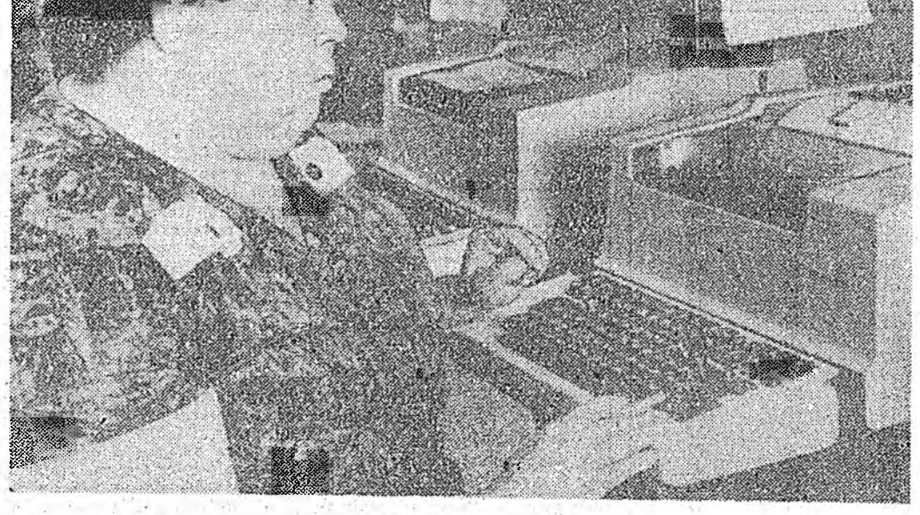

Хэжэнгын районой хэлхеэ холбооной таһагта табан телефонистнууд, долоон телеграфистнууд хүдэлжэ байдаг юм. Телефонистнуудай дунда хори гаран жилдэ хүдэлжэ ябаһан телеграфист Людмила Александровна Гатилова онсо шалгаржа, коллектив соогоо мэдээжэ болоһон байна. Ажалай ветеран **залуушуулда** үльгэр жэшээ харуулна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хэлхеэ холбооной таһагай түрүү телеграфистнуудай нэгэн Л. А. Гатилова.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ЭРШЭТЭ АЖ ЭХИЛЭНХЭ

Буряад арадай нэгэдэлгын ба оюун бодолой һэргэн хүгжэлтын гол шухала асуудалнуудые Бүгэдэ Буряадуудай съезд хараалһан байха юм. Энэ съездын шиидхэбэринүүд соо гүн удхатай уг зорилгонуудые бодото дээрэнь бэлдүүлхэ талаар ехэ ажал хэгдэнэ. Тиимэрхүү жэшээнүүд биил даа.

Партийна эхин эмхиин ажал ябуулгын болюулагдаад, байхеда, хүнүүд элдэб асуудалаар ехэнхидээ профсоюзай организацида, профкомдо хандадаг болонхой. Зүгөөр профсоюзаймнай эмхи үйлэдбэриин асуудалнуудта оролсохогүй гэжэ ёролдодог байна.

Манай хүдэлмэридэ элдэб дутагдалнууд бии байһаар. Һүүлэй үедэ ОПХ-гай дирекци, профком мүрысөө эмхидхэлгые һуладуулханхай. Тэрэниие хуушанайхяар ябуулжа болохогүй. Харин ажахын хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд, профком хамтаараа хэлсэжэ мүрысөөниие шэнэ шатада гаргахые ёролдохо зэргэтэй. Минии һанахада, мүрысөөн материальна талаараа хангагдадаг байбашье, моральна талаһаань мүртэй юумэн хэгдэнэгүй. Теэд ооһэдынгөө алдуунуудые бидэ ооһэдөөл заһаха ёһотойбди.

Үшөө нэгэ асуудал дээрэ тогтолтой. Хүдэлмэришэднай амаралтада гарахадаа холын курортнуудта, амаралтын байшангуудта урдандаа ошодог һааб даа. Мүн хариин оронуудта туристнууд боложо олоороо ябадаг һэн. Дэлгүүрэй экономикодо орожо байһан үе сагта урданайхи шэнги байдал үгы болоо. Мүнөө үедэ республика соохи амаралтын газарнуудта хүдэлмэришэднай ошодог болонхой. Тиихэдээ путевкын түлбэриин 85 процентые профсоюзнай бэлдээ даажа абана. Харин арбан табан процент мүнгынь профсоюзай гэшүүд ооһэдөө түлэдэг. Иимэ хүнгэлэлтэдэ ажал дээрээ һайн үрэ дүн түйлаһан хүнүүдэй хүртэдэг байһаниинь эли ааб даа.

Шэнэ эрхэ байдалда профсоюзаймнай эмхи хүдэлмэриеэ боһал шэнээр, өөрсэ янзаар ябуулха хүсэлтэй. Теэд тэрэмнай үшөөл һайнаар бэлүүлэгдэжэ шадагдаадүй. Саашадаа энэ талаар анхарал ороолдолго гаргаха байхабди.

В. ДАШИНОВ,
Ивалгын ОПХ-гай профкомой түрүүлэгшэ.

Буряад арадай нэгэдэлгын ба оюун бодолой һэргэн хүгжэлтын гол шухала асуудалнуудые Бүгэдэ Буряадуудай съезд хараалһан байха юм. Энэ съездын шиидхэбэринүүд соо гүн удхатай уг зорилгонуудые бодото дээрэнь бэлдүүлхэ талаар ехэ ажал хэгдэнэ. Нүхэр К. гэгшэ мүнөө ондоо ажалда хүдэлжэ байхадаа, журам гурим хазагайруулхаяа болинхой. Иимэрхүү жэшээнүүд биил даа.

Партийна эхин эмхиин ажал ябуулгын болюулагдаад, байхеда, хүнүүд элдэб асуудалаар ехэнхидээ профсоюзай организацида, профкомдо хандадаг болонхой. Зүгөөр профсоюзаймнай эмхи үйлэдбэриин асуудалнуудта оролсохогүй гэжэ ёролдодог байна.

Манай хүдэлмэридэ элдэб дутагдалнууд бии байһаар. Һүүлэй үедэ ОПХ-гай дирекци, профком мүрысөө эмхидхэлгые һуладуулханхай. Тэрэниие хуушанайхяар ябуулжа болохогүй. Харин ажахын хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд, профком хамтаараа хэлсэжэ мүрысөөниие шэнэ шатада гаргахые ёролдохо зэргэтэй. Минии һанахада, мүрысөөн материальна талаараа хангагдадаг байбашье, моральна талаһаань мүртэй юумэн хэгдэнэгүй. Теэд ооһэдынгөө алдуунуудые бидэ ооһэдөө заһаха ёһотойбди.

Үшөө нэгэ асуудал дээрэ тогтолтой. Хүдэлмэришэднай амаралтада гарахадаа холын курортнуудта, амаралтын байшангуудта урдандаа ошодог һааб даа. Мүн хариин оронуудта туристнууд боложо олоороо ябадаг һэн. Дэлгүүрэй экономикодо орожо байһан үе сагта урданайхи шэнги байдал үгы болоо. Мүнөө үедэ республика соохи амаралтын газарнуудта хүдэлмэришэднай ошодог болонхой. Тиихэдээ путевкын түлбэриин 85 процентые профсоюзнай бэлдээ даажа абана. Харин арбан табан процент мүнгынь профсоюзай гэшүүд ооһэдөө түлэдэг. Иимэ хүнгэлэлтэдэ ажал дээрээ һайн үрэ дүн түйлаһан хүнүүдэй хүртэдэг байһаниинь эли ааб даа.

Шэнэ эрхэ байдалда профсоюзаймнай эмхи хүдэлмэриеэ боһал шэнээр, өөрсэ янзаар ябуулха хүсэлтэй. Теэд тэрэмнай үшөөл һайнаар бэлүүлэгдэжэ шадагдаадүй. Саашадаа энэ талаар анхарал ороолдолго гаргаха байхабди.

В. ДАШИНОВ,
Ивалгын ОПХ-гай профкомой түрүүлэгшэ.

УГАА ҮҺАНДА ХАЯХАГҮЙ

программа бай
донхой.
Россида буд
дэлгэрһээр 250
хүндэлэлдэ
хэмжээ ябуулг
лэгэй гэшүүд
хабаадажа, эр
ренцидэ элидэ
Эрхүү хотодо
эмхидхэгдэһэн
хи национальна
гэһэн Бүхэсоюз
конференци дэ
жиев, Т. М. Ми
Нимаев гэгшэд
хэһэн байха ю
сагдаһан темэ

Эхиниинь
омерто.

ЭРШЭТЭ АЖ ЭХИЛЭНХЭ

Буряад арадай нэгэдэлгын ба оюун бодолой һэргэн хүгжэлтын гол шухала асуудалнуудые Бүгэдэ Буряадуудай съезд хараалһан байха юм. Энэ съездын шиидхэбэринүүд соо гүн удхатай уг зорилгонуудые бодото дээрэнь бэлдүүлхэ талаар ехэ ажал хэгдэнэ. Нүхэр К. гэгшэ мүнөө ондоо ажалда хүдэлжэ байхадаа, журам гурим хазагайруулхаяа болинхой. Иимэрхүү жэшээнүүд биил даа.

Партийна эхин эмхиин ажал ябуулгын болюулагдаад, байхеда, хүнүүд элдэб асуудалаар ехэнхидээ профсоюзай организацида, профкомдо хандадаг болонхой. Зүгөөр профсоюзаймнай эмхи үйлэдбэриин асуудалнуудта оролсохогүй гэжэ ёролдодог байна.

Манай хүдэлмэридэ элдэб дутагдалнууд бии байһаар. Һүүлэй үедэ ОПХ-гай дирекци, профком мүрысөө эмхидхэлгые һуладуулханхай. Тэрэниие хуушанайхяар ябуулжа болохогүй. Харин ажахын хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд, профком хамтаараа хэлсэжэ мүрысөөниие шэнэ шатада гаргахые ёролдохо зэргэтэй. Минии һанахада, мүрысөөн материальна талаараа хангагдадаг байбашье, моральна талаһаань мүртэй юумэн хэгдэнэгүй. Теэд ооһэдынгөө алдуунуудые бидэ ооһэдөө заһаха ёһотойбди.

Үшөө нэгэ асуудал дээрэ тогтолтой. Хүдэлмэришэднай амаралтада гарахадаа холын курортнуудта, амаралтын байшангуудта урдандаа ошодог һааб даа. Мүн хариин оронуудта туристнууд боложо олоороо ябадаг һэн. Дэлгүүрэй экономикодо орожо байһан үе сагта урданайхи шэнги байдал үгы болоо. Мүнөө үедэ республика соохи амаралтын газарнуудта хүдэлмэришэднай ошодог болонхой. Тиихэдээ путевкын түлбэриин 85 процентые профсоюзнай бэлдээ даажа абана. Харин арбан табан процент мүнгынь профсоюзай гэшүүд ооһэдөө түлэдэг. Иимэ хүнгэлэлтэдэ ажал дээрээ һайн үрэ дүн түйлаһан хүнүүдэй хүртэдэг байһаниинь эли ааб даа.

Шэнэ эрхэ байдалда профсоюзаймнай эмхи хүдэлмэриеэ боһал шэнээр, өөрсэ янзаар ябуулха хүсэлтэй. Теэд тэрэмнай үшөөл һайнаар бэлүүлэгдэжэ шадагдаадүй. Саашадаа энэ талаар анхарал ороолдолго гаргаха байхабди.

В. ДАШИНОВ,
Ивалгын ОПХ-гай профкомой түрүүлэгшэ.

Зүблэлтэ орон дотор

ГРОЗНО. РСФСР-эй бүридэлдэ өөрынгөө республика байгуулха тухай ингуш арад бата шиидхэбэри абаа. Ингуш һанай хэдэн депутадууд, тэрэ тоодо Чечено-Ингушетиин Министрнүүдэй Соведэй мүнөөнэй Түрүүлэгшэ Сергей Беков гэгшэд эндэхи телевиденеэр үгэ хэлэхэдээ, энээн тухай мэдүүлээ. Ингушай Республикэйн засагай зургаанууд-ые һунгатар Ингушетиин бүхы шатын арадай депутадуудай съездын мүнөө хүдэлжэ байгаа гүйсэдхэхы комитедые засагай хуулита зургаан гэжэ тоолохые тэрэ дурадхаа юм.

РСФСР-эй бүридэлдэ Ингушэй Республика байгуулха тухай декларацы сентябриин 15-да Ингушетиин бүхы шатын арадай депутадуудай съезд баталан абаба гэжэ мэдээсэгдээ һэн. Гэбэшье РСФСР-эй Верховно Советдэй Түрүүлэгшын уялгануудые гүйсэдхэдэг Руслан Хасбулатовай гүйлтаар тус декларацие хүсэндэнь оруулалга октябриин 12 болотор хойшолуулагдаһан юм. Түрүүлэгшэ Сергей Беков гэгшэд эндэхи телевиденеэр үгэ хэлэхэдээ, энээн тухай мэдүүлээ. Ингушай Республикэйн засагай зургаанууд-ые һунгатар Ингушетиин бүхы шатын арадай депутадуудай съездын мүнөө хүдэлжэ байгаа гүйсэдхэхы комитедые засагай хуулита зургаан гэжэ тоолохые тэрэ дурадхаа юм.

РСФСР-эй бүридэлдэ Ингушэй Республика байгуулха тухай декларацы сентябриин 15-да Ингушетиин бүхы шатын арадай депутадуудай съезд баталан абаба гэжэ мэдээсэгдээ һэн. Гэбэшье РСФСР-эй Верховно Советдэй Түрүүлэгшын уялгануудые гүйсэдхэдэг Руслан Хасбулатовай гүйлтаар тус декларацие хүсэндэнь оруулалга октябриин 12 болотор хойшолуулагдаһан юм. Түрүүлэгшэ Сергей Беков гэгшэд эндэхи телевиденеэр үгэ хэлэхэдээ, энээн тухай мэдүүлээ. Ингушай Республикэйн засагай зургаанууд-

Авай гэсэр

Дурендулма Дондокова

Хоёроол арад зонтоёо үлөө...

(Дурдалгануудһаа хэһэгүүд)

...оной октябрийн 4-ө.

...ын байгааб ...ө интеллигенциин, сэдьхэл ...ийн ехэер хэ...ө эдэнэй — ...ийн замаар ...ийн һанажа ...ө хүсэлөө ...ийн яһалашье ...ө эдэнэй ...ө үнэнһаань ...ийгүй хаража ...ийделнууд мөрөө бүрүүл ...ийн бодол до...

...ажие оложо, ...ө үүлбэл, муу ...ийдаа, Цыбен ...ө ойро мэдэхэ ...ийн яалар хүн ...ийрет гэхэ гү, ...ийрэнь зураг...ийн байгаа. Мө...ө интеллигенци ...ийр хүнүүд бай...ийгүй байна ха ...ийнайш ээлтэй ...ийшье иимэ хү...ийрша соо ур...ийдаа, юу хээ ...ийр һаһалашье ...ийн байнаб.

...ийн мэргэжэл...ийжевич Цыби...ийдарано тухай ...ийхэ. Ленин...ийдэтэ һуража ...ийн Цыбен хураа...ийдог, олдошо...ийлые һонирхо...ийн. Эндэ-тэндэ ...ийна гэжэ Цы...ийн, нүгөөдэнь ...ийуулдаг, мөн ...ийн Доржиевич ...ийн АССР-эй, ...ийн өдөө бай...ийн бодол до...ийн.

...ийн ехэ ажал ...ийн тухай ямар нэ...ийн гаргаха ...ийн бэшэ. Гэ...ийн адаад тунхари...ийн бүтээхэ юмши? ...ийн, байһан аг...ийн абабал, арга ...ийн аргын үзүү...ийн болохогүй, энээ...ийн, эбхэргдэ...ийн байхагүй. ...ийн зорилго урда...ийн энэ хүнэйнгөө ...ийн байһан соонь ...ийн гэдэг—юугээр...ийн, юугээршье ...ийн нэгэн бо...ийн.

...ийн абтаһан ...ийн шье тодо...ийн бодото ами на...ийн уяһайтай адли...ийн арад зоной...ийн Рэйнчен агуу...ийн Дамдинсүрэн хо...ийн үгэнүүд хэ...ийн бэзэрээ хэдэ...ийн өөр хэлэгдэжэл...ийн.

...ийн бидэ ахама...ийн, хэлэһэн үгэ...ийн соонь бүрид...ийн егэ удха ша...ийн залуу удаа...ийн бариха ба...ийн одьхэлдэ шэн...ийн ожо үгэхэ бай...ийн сагт тухай тог...ийн интеллиген...ийн мад тухайгаа ...ийн үгэжэ, эдээ...ийн дүрдажа бай...ийн болоо. ...ийн дуулашоогүй, ...ийн. Хоца Намса...ийн Жамцарано ту...ийн-нонин бодото

зүйлнүүдые манай гэр бүлэдэ хөөрэдэг байгааб! Тиихэдэ эдэнэймнай хэрэг үшөөл сагаараагүй байһан даа. Эдээн тухай үгэ тараабал, мүрдэлгэдэ орохо жэшээтэй байгаа ха юм даа.

Иимэ хэды гоё үдэшэнүүд манайда үнгэрдэг байгааб даа? Мүнөө һанахада, зүүдэн шэнги байдаг. Хоца Намсараевичай бэшэһэн номуудһаа гадна, хөөрөөнүүдынь гэжэ, хэнэймнайш мэдэнээр, сэнгүй бодото үльгэрнүүд байгаа ха юм даа. Хоца Намсараевич хэлэдэг һэн: «Цыбен Жамцарано хэды гоё хөөрөөтэй хүн байгааб. Би хөөрэхэ мэргэжэлээрээ Цыбен Жамцаранодо яаш хүрэхэгүй байһан байгааб...». Үшөө тиигээд: «Зай, би мүнөө Цыбентэй болоһон үнэн үшар тухай хөөрэнүү,— гээд, Хоца Намсараевич баһа нэгэ һонирхолтой юумэ хэлэжэ эхилхэ даа.— Хэнэйшье мэдэнээр, Цыбен Жамцарано арадай аман үгэ суглуулжа, далайн хойто аймагуудаар ехэ ябадаг байһан ха юм даа. Нэгэ удаа ошолгоноороо нэгэ баянайдань бууба ха. Айлшан хаанамнай амаржа хонохотнайб гэхэдэнь, сүлөө газарта, хойто шэнэ гэртэтнайш хамааг үй хонуужам гэхэдэнь... өөрөө эзэн үг-маг гээд, тэрэ гэртэмнай хүн хоноод, элдэб үгэ тараадаг, залуу эхэнэрэйм мунхэрһэн хада тиигэлдэдэг юм гү, мэдэхэгүйш даа гэбэ ха. Тиихэдэнь Цыбен Жамцарано: «Өө, тэрэ мэтэдэ битнай хамаагүйшэг хүм даа» гээд, шэнэ гэр руунь оробо ха. Үдэшөөр энэ, тэрэ юумэ ушаад, лаампаяа унтараажа унтөөб. Гэнтэ юумэнэй нижагаһаха-һаршаганаһада һэришэн гэнээнь, хүлэйнь үзүүртэ задархай ута үнэтэй, сагаан хубсаһатай эхэнэр гараа хоёр тээшэнь дэлгээжэ арбайлгаад, мэнэ-мэнэ дээрэһээнь хаб унахаяа байхадань, шанга гэгшээр: «ум-пад-пад-суухаа» гэхэдэм... үгы болошоо гэжэ хөөрөө агша бэлэй...».

Һонирхолтой тэдэ үдэшэнүүдтэ хабаадажа, шухаг хөөрөөнүүдые шагнагшад соohоо Ринчинова Ханда (Елизавета Ивановна тиихэдэ маһаар нэгэ байратай байгаа) бидэ хоёр ле үлэһэмди... «Хоца Намсараевич, та Цыбен Жамцарано-һоо дутуугүй шүдхэршье хөөрэхэ байхат» гэхэдэмнай: «Айхагүйгөөл мэдэгты» гэхэ. «Үгы, үгы, айхагүйбди»,— гэжэ нэгэн дуугаар нирд гэбэбди. «Зай...»— гээд Хоца Намсараевичай һүүряа заһажа, ман тээшэ миһэлзэн хаража, хэр ле хабта, абгайнар гэһэншүү, ута унжагайгаар баһал «зайв гэжэ эхилбэ даа...

«Хэжэнгэдэ дуулаһан байхат даа, Бадын дабаан гэжэ ехэ дабаан бии ха юм даа. Нэгэ залуу, зориг түгэлдэр даа, юунһээш айхагүй хүн энэ дабаае дабаа гэхэ. Оройшог нютаһаа гараһан тэрэнэй дабаанай оройдо гаратар, һүниин тэн болоо. Хазаар моритой. Мориншье һайн. Эгээл энэ үедэ бороо гэжэ адхаршаба ха, мээл-мээл хүнэгөөр адхаһандал. Яалтай? Яахаш аргагүй, дабаанай оройдо шүдхэртэй гэжэ хэлсэдэг гэртэ бууха эзэргэтэй болобо. Тэрээхэн залуумнай энэ гэрэй «түүхэ» яһалашье мэдэхэ байһан ха. Теэд энэ гэртэ хорохоһоо бэшэ, ондоо арга үгы.

Модоной нэмэридэ морнөө уяад, хүнхэгэр хара гэр руу орохо баатай болобо. Оробо даа. Жэхыхын ехээр жэхыхэр, хүн амитанай сээрлэжэ ородоггүй гэрэй үүдэ татажа орохо гээшэ тиимэш аятай бэшэ байба ха. Галайнь зуухада хүрэжэ, гал аһаахадаа, зосоонь нэгэ жаа нүхэ гарахадал гэбэ. Тиинээр галшье хүшэгэнэбэ ха.

Баруун тээнь модон жабдан, жабдан дээрэ үмхирөөд бутаржа байһан шэрэмэл шэрдэг. Галай зүүн захаар айлда байдаг юумэнүүд хуу байна. Зүүн-хойто хаяадань мунгэн шэмэгтэй дэрэ. Эдэ бүгэдые харахада, балайш аятай бэшэ байба. Теэд яаха байнаш? Эдэ айлнай гэрээрээ «проказа» гэжэ тахал үбшөөр булта үхэһэн байба ха». Хоца Намсараевичай хөөрөөн урдажал байна...

Хоца Намсараевич өөрөө папиросоо аһаанхай, забһарзабһартаа man тээшэ ялагад гээд энеэбхилэнги нюдөөрөө хараад-хараад абана. Хажуудань Цыбек Бобоевич энеэбэнеэб гэнги, баһал тамхяа носоонхой. Харин Хаада бидэ хоёр тэдэнэйнгээ тушаа урда тээ хэдэн алхамай зайда айшаһан түхэлтэйнүүд, абяа аниргүй һуунабди.

«Тэрэ шүдхэртэй гэртэ бууһан залуумнай бүри унтаха тээшээ һанаашархани, баруун жабдан руу хаража һуутараа, галдаа түлөө нэмээд, тэрэ жабданай хажууда ошоод, үйлөө харлаг гээд, тооһо шорой бурьяшатар хэбтэшэбэ ха. Эсэшэһэндээ нюдэниинь өөрөө анилдажа, хэбтэн сасуугаа унташаба. Нэгэ юумэнэй абяанһаа һэришэбэ гэхэ. Оршон тойрон харан гэнээнь, тэрэ дороо шахуу маатинсада яһан болошоһон гарнуудаа ёдогонуулалдаһан хүнүүд—һармагшанууд шэнги юумэнүүд уняа дамжаха зуураа, үлыдөөд, тэрэ унтажа хэбтэһэн хүниие бэлтылдажэ, улхархайһаа гараашаһан нюдөөрөө шэртэжэ байба ха»...

Эгээл энэ үедэ Хоца Намсараевич бидэ хоёр тээшэ багса зуруулаа шэдэжэрхибэ! Бидэ хоёр сошохын ехээр сошожо, Хоца Намсараевичта ошожо аһашабабди. Хоца Намсараевич бидэ хоёрые иимэ ехээр айлгаһандаа, хэды бахаа ханааб даа: «Абыт-өө, алахаа байналь» —гэжэ хашхарба. Бидэшье баһа намдажа, хоёр эрэшүүлэйнгээ маная иаада барихада, иихэ һаатнай, бидэ үльгэр, шүдхэрьыетнай шагнахагүйбди гэжэ хашабабди. Тиихэдэмнай Хоца Намсараевич нюдөө бүлтылгөөд хорадаг гурримаараа man тээшэ асуунгяар хараад байба. Мачай гол амияа таһа айнанда баярлаһанаа, Хоца Намсараевич нюдөөрөө харуулаад байгаа агша бэлэй.

Нэрэтэй, солотой аха заха хүнүүд тухай хэлэжэ байһан аад, юунэй шүдхэр, үхэдэл дурдалган гээшэб гэжэ һанахашье хүнүүд байжа магадгүй. Томоотой хүн байха бүреэ хүн амитанай оршон байдал руу оролсоhoон лэ байха ёhотой ха юм даа. Оршолонто юртэмсэдэ түрөөл хадаа оршолонhоо холо, «гараа угаахадаад» ябабал, одоол энэмнай манай хүн бэшэ болоно. Энээнтэй үгөөш ойлголсохогүй, шүдхэр үхэдэлөөш хэлсэхэгүй, шуһа мяхаараашье, һанал бодолоороошье ташха ондоо, магадгүй, ороолон гарбалтай, хүнэй үнэргүй, хүнэй нэрэ абажа ябаһан хүн тухай үгүүлэл болоо һаань, һанаһан байһанаа хэлэхэ гэжэ һабанадахагүй.

Харин Агын уудам талада хүн боложо түрэһэн, юрын лэ хубүүхэн аад, яба ябаһаар, яһа зуужа, янзын бэлигтэнээр ярихэ үгэтэй боложо, гансал өөрынгөө нэрэ нэрлүүлгээр эсэслээгүй, ниитэ зонойнгоо зол жаргалай түлөө нүхэдөөрөө хүсэн боложо тэмсэхэ зуураа, арюун энэ хэрэгтэ ами наһааш абархэ гэжэ аюулһаа айжа ябаагүй, үнэхөөр лэ эрхим хүнүүд ябаһанаа, һүнэһэ баригшадай хүйтэн һабарта орожо ошоошье һаа, харин мүнөө аюулай гал һүнэжэ, хойто напанайтнай эхиндэ хуби заяанайтнай шиидхэбри сагаагаар эрьежэ ерэһэндэнь, аха захатанаймнай хойто танай түлөө зүрхэ сэдьхэлээ үгэхэ хүнүүд баһал бии байһандань, эртын танай буян гэжэ хэлэлтэй гү, эхэ газар оронойтнай дэмжэлгэ гэлтэй гү, ямгаш хадаа энэ ябаһан ябадалайтнай мүр сэрааа нангин түүхэ болон, элшэтэ наран доро алтаран байна ха юм даа. Энэ эрхимэй эрхим түгэсхэл!

Иигээд лэ Цыбен хураахай тухай хэлэхэ үгэмнай дуулашаба гэжэ. Һанахада, зосоо тэниижэ зохид болошобо аа гүү гэлтэйл арай бэшэ байна. Эжынгээ хэлэһье бүлтыень үшөөл хэлээгүй байшабаб.

Эжы хөөрэгшэ һэн: Цыбен гэжэ шог өгтотой даа, дүтэ ойрынгоо хүнүүдые элдэбээр наадалха эдитэй, тэдэнээ элдэбээр мэхэлхэ, зобоохо, эшээхэ, тиихэдээл һанааниинь дүүрэдэг. Дүтэ ойрынь хүнүүд гэхэдэ, Бадмажаб, баһа һанаха байха ойрынь нүхэр Элбэг-Доржо һаһаб даа. Тэрэнь үгэ дуу үсөөнтэй, номгохон хүн байгаа. Тэрэнээ элдэбээр зобоохо. Нэгэтэ Бадмажаб, яагааб даа, миник абга эгэшэ Ц. Жамцарано-ногой һамган, баанида оройо байба ха (ахайтан тэрэл хашаа соогоо баанитай һэн). Тиигээд Цыбен хураахай Элбэг-Доржодо хэлэбэ ха: «Бадмажаб баанти соо хубсаһа угаажа байна, Элбэгые эльгээгээрэйл даа, угааһан хубсаһаяа үргэлсэжэ хатааха газартам абаашалдуужа гэгээ»,—гэбэ ха.

Теэд юу байхаб. Элбэг-Доржо баани руу ошожо, ямаршье нэжэг түрэнгүйгөөр, туһалха гэжэ баанинь үүдэ нээн гэнээнь, нюсэгэн бээ угаажа байһан Бадмажабнай ухаа алдажа, хашхаржа байба ха. Элбэг-Доржоньшье баһа ухаа мэдээ алдажа, баанинь үүдэ хаахатай хаахагүй, гэдэргээ гүйжэ ерээд, Цыбенээ харахадань, түрэнь миһэд гэжэ баһаа хачанги байхадань, Элбэгшье ээлжээтэ мэхэдэ оробоб гэжэ ойлгоходоо, юуш хэлэчгүй, орон дээгүүрээ ошоод хэбтэшэбэ ха. Цыбеншье баһа юуш хэлэбэгүй. Нилээн удаахан боложо ерэһэн Бадмажабшье «баани бүгэр халуун байбал» гэхэнээ ондоо, юумэ хэлэбэгүй ха.

Ухаан бодолой хүндэ ажалай хажуугаар бээ амаруулха арга боломжонууд эдэ нүхэдэй дунда олдоод лэ байдаг. Нэгэниинь нүгөөдээ һуудахадань, харюугаа абаха гэжэ баһа нэгэ өөрынь юумэ үүсхэжэ, харюу хорим тэбшэ болодог байгаа ха. Олон юумэ Бадмажаб хэлэдэг һэн даа гээд эжынгээ энэ удаа хэлэһыень баһал мартадаггүйб. Эжымни даадайтай ехэ ойро дүтэ, даадай хэндэш хэлээгүй нюсануудаа минии эжыдэл хэлэдэг байһан ха. «Эгэшэнэр аханар соопоо Бадмажаб эгээл һайн зантайнь һэн»,—гэжэ эжы хэлэдэг һэн.

Тиимэ хадаа Цыбен хураахайтаншье дундаа хэрэлдэдэггүйл байһан байха. «Гадаада далайгаар Цыбеитээ парохэдоор тамархадаа, Цыбен намайгаа үбэр дээрээ һуулгаад ябахадань, энэ танай басаган гү гэжэ хүнүүд асуугша һэн», —гэжэ даадай эжыдэ хөөрэһэн байгша.

Монайтнай даадай нилээн сэбэр эхэнэр байгаа даа. Парижда Сорбонньын университедтэ һуража байгаад, зунай амаралтада ерэхэдээ, манайхяараа хүрэдэг байгаа. Нэгэ хөөрэжэ байхыень дуулаһан байнаб: «Французууд гэжэ эхэнэртэ ехэл эбеэлтэй зон даа. Залуу французууд аһалдажа, танилсахаяа һанажа, урагшаш ябуулхагүй. Тиихэдэнь би гүйшэгшэ һэм. Хойноhоом эрьюулээд хүсэдэгүй һэн»,—гэжэ даадай энеэдэг гуримаараа энеэжэ һууһыень агнаад, энэ хөөрөөниинь үхибүүн шэхэндэм батаар торолдошоhон байна.

Даадай тиимэш залуу бэшэ байгаал даа. Мэргэн Гомбожабтай хамта Париж ошоhон байна. Теэд һүүлдэ дуулахадамни, Цыбен хоюулайень холбоод эльгээһэн байдаг. Өөрөө Гомбожабайнгаа залуу һамга гэртээ асараад, хамта байдаг байгаа гэлсэгшэ бэлэй. Бү мэдьш даа, хүн хуниие хэлсэхэдээ, гамнахагүй ха юм даа. Харин тэрэ Мэргэн Гомбожабынь Эрдэмэй хүреэлэндэ хүдэлжэ байһанаа, баһал хатуу сагай хуулаар хаалганда орооhон байха. Удха уяуршье хаан-ааан хүнэй хубүүн һэн гэлсэгшэ һэн даа.

Би нүхэртээ найзанарай уряалаар 1936 оной наадамда Улаан-Баатар ошоhонби. Тиихэдээ даадайда орожо гараа бэлэйб. Цыбен хуряахай энэ үедэ Ленинградта хүдэлжэ байгаа. Абга эгэшынгээ аяга сайень уужа, балай тиимэ халуун хөөрөөш хэжэ шадаагүй бэлэйбди.

Тиихэдэ хэлсэһэн үгэнүүд соо үлөөшэнь юуб гэхэдэ: «Түбэдөөр һонирходог болоод байнам, түбэд ном ехэ укшанаб. Чойбалсан ганса нэгэ эрьеэд гарадаг»,—гээ агша бэлэй. Абга эгэшэ тон доторойнгоо бодол хэлээгүйл даа. Үхибүүн байхадам хараһанһаа хойшо намайе хараашьегүй һааб даа, харин мүнөө харахадань, ахынь басаган гэжэ би буса хүн шэнги болошонхой байгаа бэшэ аалби даа. Бишье өөрынгөө талаһаа юу хэлэжэрхихэбиб даа? Хэды ойро дүтын хүнүүдшье һаа, үчи удаан саг соо харилсаагүй байхадаа, иимэл байха байнал даа. Нүхэрэйм ойро дүтын нүхэд маниие газар дуһаангүй, ехэ һайханаар үгтажа абаа һэн даа.

Намда монгол дэгэл үмэдхүүлээд, хүсэд монгол хүүхэн болгоод, Туулын эрьедэ нүхэдній һэеы гэр татажа, нааданай үедэ хэдэн хоногоор тэндээ байрлаа. Бидэшье эдэнээрээ байгаабди. Тэрэ үедэ фокстрот гэхэ мэтэшэлэн шэнэ хатар таанса залуушуулай һанаха һонирхол болошохой, мүнөөнэй рок-хатар шэнги байгаа. Одоо тархяяа гээгээгүйхэн ябадаг үе һааб даа. Харин монголшууд эдэ шэнэ таансануудые өөһэдынь дуу хүгжэмдэ оруулжа, мүн лэ гоё һайханаар хатардаг болонхой байгаа.

Мүнөөнэй залуушуулые харахадаа, таниһаашье дутуугүй ябагдаал һэн гэжэ өөгшөөн һуухаш. Энэ ябадалһаа хойшо Улаан-Баатар ошоогүй байнаһаа, 1965 ондо Будяадайнгаа уран зохёолой үдэшэнүүдые 10 хоногой туршада үнгэргэхэ гэжэ Москваһаа түлөөлэгдэнэн. гурбан хүн ошоо бэлэйбди. Ехэ хүндэтэй үүргэтэй ябаашье һаа, Цыбен хуряахайтаная һаааандаа оруулхадаа, зүрхэн хүндүүлхэйтээд лэ байгаа. Хэндэ юун гэжэ хэлэхэбши даа.

Хамаг юумэнэй хуу сагаарһан хойно мүнөө байнаһаа байһан соонь хэлэжэ байха саг ерээ гээшэ аад даа. Тиигээ ягаашье һаа, гашуудалта тэрэ үе саг руу бусахада, хүндэл байна даа, хүн. Тиигэбшье, тон ойро дүтын хүнүүд соohоо үнөөхи түркигоо шэрэжэ ябаһан Мухаддинтнай үлөөд, сагай сахюур боложо үнгэрөөшье һаа, Тан тухай зоной дурдалгада хабаадан, илангаяа хойто үеүүдэй анхаралда абаөтнай, аяг зангыетнай, аньяасьетнай байһан соонь ухаан бодолдоо хадагалжа ябаһанаа, улад зонойнгоо анхаралда табиха гэнэмни энэл даа, хуряахай.

Та гоёнсуу бэшэ хүн байгаат. Юундэшьеб даа хубсаһантнай хуу халхагарнууд, юрын бүдөөр оботой һэн ха гэжэ һанаха хум. Гэртээ байхадаа, ганса нэгэ энгэртэй буряад дэгэл хэдэрээд ябадаг һэнта.

Дуугархадаа, хуряахай, түргэн хэлэтэй, нюдэёэ олон янзаар харадаг. Заабол хүнэй анхарал өөр тээшээ татаад байдаг оньhотой һэнта. Танай хаа асуудалай гаража байгаа хадань, олониитэмнай ойетнай тэмдэглэжэ байгаа хадань, энэ арюун нангин хэрэгтэ Танай хабаадалга тудажа ерээд, хэлсээндэ хабаадажа байлгатнай тон ехэ удха шанартай. Энэл ха юм даа үйлэ гэдэгнай! Үйлөөроол, хүндэтэ Цыбен хуряахай, арад зонтоёо зандаат!..

Ульяновскый авиационно-промышленна комплексын самолет бүтээдэгый заводой продукцин орон соогоо, мүн дэлхэй олон оронуудта нилээд мэдээжэ болонхой.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: АН-124 түхэлэй «Руслан» самоледые хаб. саргадаг цех соо.

ТАСС-ай фотохроникО.

Bur-Mongoliin Үнэн
Бурят-Монгол үнэн
Буряад үнэн

70 жэлэй ойдо

Түүхын хуудаһанууд 1951 он

Бурят-Монгол советскэ литературын вечернүүд Москвада боложо дүүрэбэ. 10 мянга шахуу москвагайхид буряад-монгол арадай амжалтатайгаар хүгжэжэ байгаа залуу литературын ба буряад-монгол өөрынь байгуулһан уран һайхан искусствын туйлалтануудтай танилсаа. Ахадүү республикын уран зохёолшодой зохёолнууд столицын предприятинуудай клубууд ба дээдэ һургуулинуудай залнууд соо уншагдаа. Сугларгшад айлшадые халуунаар угтажа абаад, эдэнээр дамжуулан Бурят-Монголой бүхы ажалшадые амаршалба.

СССР-эй советскэ уран зохёолшодой Союзда гурбан үдэрэй турша дотор бурят-монголой советскэ литературые зохёолнуудые зүбшэн хэлсэлгэ болобо. Энээндэ хабаадаһан Московско уран-зохёолшод ба литературна критигүүд прозын, поэзиин, драматургиин, литературоведениинталаар зарим зохёолнуудые шэнжэлһэн байна. Түрэл литературынгаа хүгжэлтэдэ ехэ нэмэри оруулһан үнинэй уран зохёолшо Х. Намсараевай творчестводо тон ехэ анхарал хандуулагдаа. Оюун бэлигтэ поэт Ц. Галсановай ба бусад залуу уран зохёолшодой зохёолнууд тухайда хэлэгдээ: Бурят-Монгол советскэ литературы тухай филологическ науканууудай кандидат М. Хамагановай шэнжэлэлгэ ехэ һонирхол үүсхэбэ. Автор хаадаа бурят-монгол советскэ литературын бүридэхэ ба хүжэхэ ябадалда агууехэ оро литературын бэелүүлһэн үүргэдэ өөрынгөө зохёолнуудые зорюулаа.

Зүбшэн хэлсэлгын үедэ Московско уранзохёолшод хадаа бурят-монгол литературын зохёолнуудай уранһайханай хэмжээе саашадань дээшэлүүлхэ, тематикые үргэдхэхэ шухала гэжэ тэмдэглэбэ.

Декабриин 28-да СССР-эй уран зохёолшодой Союзай секретариат Москвада болоhон бурят-монгол советскэ литературын вечернүүдэй дүнгүүдые гаргаба. Республикын уранзохёолшодто творческо туһаламжа үзүүлхэ тухай шиидхэбэринүүд абтаа.

(ТАСС).
[Январиин 1].

АГЫН ҺОНИНУУД

ШЭНЭ КЛУБУУД

Һүдэнтын «Социализм» колхозой гэшүүд 250 хүнэй багтаха һууритай типовой клуб барижа дүүргэбэ.

Тэрэшэлэн томодхогдоhон «Победа» гэжэ хүдөөжахын арталь ба Буденныи нэрэмжэтэ колхоз шэнэ клубуудтай болоо.

БОКСЫН КРУЖОК

Агын культурын Байшангай дэргэдэ боксын кружок эмхидхэгдэбэ. Энэ кружогто 14 хүн хабаадана. Һаяхан тус кружогой гэшүүдэй өөһэд хоорондын мүрысөөн болоо. Шуулуушан Романов ба Агын дунда һургуулиин физрук Базаржалов гэгшэд илаа.

«ИЛАЛТЫН ДУУНУУД»

Забайкальда советскэ засагай тогтоhоор 30 жэл гүйсэнэйй ойдо зорюулһан «Илалтын дуунууд» гэжэ уранзохёолой сборник «Агын үнэн» газетын типографида хэблэгдэбэ. Энэ сборник соо Жамсо Тумуновай «Тэрэнэй нэрээр», «Эхэ оромни» гэhэн шүлэгүүд, Жамьян Балданжабоной «33 партизан тухай баллада», А. Жамбалоной «Нэгэтэ һуни» гэжэ рассказ толилогдоо! Мүн Агын литературын группада хабаадагшад — эхилэн бэшэжэ байһан Ц. Бадмаев, Ц. Жамбалов, Д. Жапхандаев, Д. Ринчинов, Д-Н. Дамдинжапов, В. Чимитов гэгшэдэй шүлэгүүд сборник соо оролсобо.

ДУХОВОЙ ОРКЕСТР

Агын педучилищида духовой оркестр эмхидхэгдэбэ. Духовой оркестрын концертнүүд колхозуудаар ба культурын байшанда табигдажа, зониие ехээр һонирхуулна.

ЖЭЛЭЙ ТҮСЭБ ДҮҮРГЭБЭ

Могойтын промкомбинат продукци гаргаха жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь урид, декабриин нэгэндэ 101,5 процент дүүргээ һэн. Комбинадай пимокатна цехын хүдэлмэришэд Лаврентьева, Кондратьева, Балданов гэгшэд нормоо 150 процент дүүргэнэ.

ЭРХИМ ҮХЭРШЭН

Сагаан-Уулын Сталинай нэрэмжэтэ колхоздо Лхамаев Даба хоридохи жэлээ үхэрнүүдые адуулжа байна. Жэлһээ жэлдэ хараһан малаа хоролтогүй ба тобир тарганаар ондо оруулдаг юм.

Энэ жэл Дабэ Лхамаев 160 толгой буруунуудые ба хашарагуудые һайнаар үбэлжүүлжэ байна.

ЭЛЕКТРОСТАНЦИТАЙ БОЛОО

Зугаалайн сомоной Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз электростанци бариба. Колхознигуудай гэрнүүдээр Ильичын лампочканууд яларан, жаргалай туяагаар гэрэлтүүлнэ.

Д. НАЙДАНОВ.
[Январиин 7].

БИ ШАХТЕР БОЛОЖО БАЙНАБ

1950 оной ноябрь һара соо Галуута-Нуурай рудоуправленийн дэргэдэхи горнопромышленна һургуулида би һайн дураараа ерээд, хэдэн зуугаад залуушуултай хамта шахтерой мэргэжэлдэ һураажа байнаб. Эндэ юрэнхы эрдэмые дээшэлүүлхэhээ гадна шахтерой мэргэжэл олохо бүхы услови бии.

Бидэнэр һаруул һайхан хөөр дабхар һургуули соо нуранабди. Тэндэ түхөөрэлгэнүүд, учебнигүүд, шахтануудта ашаглагдадаг хэрэгсэлнүүд гүйсэд бии. Гадна һуралсалай заняти хэжэ, шахтануудта практическаар хүдэлмэрилхэдээ хэhэн хүдэлмэрийнгоо хэмжээгээр салин хүлhэ абанабди. Бидэниие һайнаар эдэлүүлнэ, хубсалуулна. Иимэ условидо шахтерой мэргэжэл—энэ хүндэтэ мэргэжэл оложо шадахамни лабтай.

Ж. БАНКЕЕВ.

ЗАГАҺАНАЙ ФЛОДОЙ АМЖАЛТА

Нижне-Ангарксын загаһанай комбинадай флодой коллектив (капитаниинь нүхэр Л. Лазырин) үнгэрэгшэ жэлдэ ехэхэн амжалта туйлаа. Тус коллектив социалистическэ мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлэн, 1950 онойнгоо ашаа зөөлгын түсэбые 142 процент дүүргэбэ.

Тиихэдэ «Сибиряк» гэжэ сейнерэй команда эгээн түрүүшынхиеэ 25 тоннын баржые буксирта абажа, жэлэйнгээ түсэбые 252 процент дүүргэбэ. Моторист Болдагуевай һайнаар ажаллаһанай ашаар № 48 катер мүн лэ жэлэйнгээ түсэбые 148 процент дүүргэнэй.

Г. СУРКОВ.
[Январиин 9].

АЙМАГАЙ ЦЕНТР ЭЛЕКТРИФИКАЦИ ЛАГДАБА

1950 оной һүүлэй һарануудта Новозаганска ТЭС-нэ хэдэн тээшэнь хүсэ ехэтэй лининүүд татажа дүүргэгдээ. Энэ электростанциин хүдэлхэhее урид мүнөө эндэ дизельнэ движок табижа, аймагай центр, Новозаганск ба Старозаганск гэжэ тосхонууд электрофикацилагдаhан байна.

Аймагай центрын бүхы эмхи зуугаануудаар, колхознигуудай гэрнүүдээр 300 гаран электрын лампанууд носожо эхилээ. Мүн электрын лампочканууд Новозаганска сельсоведэй Сталинай нэрэмжэтэ колхозой гэшүүдтэ оруулаг даа. Аймаг дотор электрификацилга үргэлжэлhөөр.

Д. ДАШИПЫЛОВ.
[Январиин 14].

ҮЕРЭЙ УҺЫЕ ХЭРЭГЛЭНЭ

Кяхтын аймагай Ехэ-Нугын сомоной Сталинай нэрэмжэтэ колхозой хонишод сабшалан дээрээ үбhэ ногоо элбэгээр ургуулхын тулада ехэхэн ороолдолго гаргана.

Энэ жэлдэ Сүхэ гол үерлэжэ, үһэниинь һабаhаа ехээр халаа. Хонишод канава һубаг татажа, үерэй үһаар 400 аргаан гектар сабшалангаа үһлаа. Гадна тэдэнэрэй хүсөөр 600 тэргэ наг шэбхэ сабшалаан шуум шулуу дээрэ тараагдаhан ба сабшалангай шулуунууд сэбэрлэгдэhэн байна.

Д. ЦЫБИКОВ.
[Майн 30].

ҺОНИН УШАРАЛ

Кударын аймагай Шарагольско сельсоведэй түрүүлэгшэ нүхэр Белобородовтой һаяхан иимэ нэгэ ушар болобо. Нүхэр Белобородов «Красный пахарь» колхозой полевой стан ошожо ябатараа харгыдаа шонын 4 гүлгэдтэй уулзашаба. Тэдэнээ бултыень бууданалаа. Тиинэнэйнгээ һүүлдэ тэрэ ойро шадар нүхыень бэдэржэ олоод, досоohоонь үшөо 3 гүлгэ алаба.

Нүхэр Белобородов эдэ 7 гүлгыдыо алаад байхадаа, нүхэнэйнь хажууда эхыень отохо гэжэ бодобо. Тиин 20 минутын үнгэрөөгүй байхада гүлгэдэй эхэ шоно ерэбэ. Отожо һууhан ангуушан тэрэниие тэндэнь буудажа унагаагаа. Иигэжэ нүхэр Белобородов нэгэ час соо 8 шоно алаба.

И. ПОЛЯКОВА.

СТУДЕНТНЭР АРБАДАХИ КЛАССАЙХИДТАЙ УУЛЗАБА

Улаан-Үдэ городой бурят дунда һургуулиин 10-дахи классай һурагшадтай Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ педагогическа институдай бурят-монгол хэлэ литературын факультедэй студентнэр уулзаба. Тус факультодэй кафедрые даагша филологическа науканууудай кандидат Д. Д. Амоголонов ерээдүйн студентнэртэй хэлуун хөөрэлдөө хээ. Удхаараа социалистическэ ба формоороо национальна бурят-монгол культурые хүгжөөхэ хэрэгтэ үндэhэн хэлэ бэшэгые, литература мэдэхэ кадрнуудай хэрэгтэй байhан тухай нүхэр Амоголонов тэмдэглээ. Институдай бурят-монгол хэлэ ба литературын факультет иимэ кадрнуудые бэлдэдэг байна гэжэ тэрэ хэлэбэ.

II курсын студент, Доржи-Банзаровай нэрэмжэтэ стипендиат Лубсан Шагдаров арбадахи классай һурагшадые пединститудта орохыень үрэлаа. III курсын студент, залуу поэт Чимит-Рыгзын Намжилов педагогическа институдта залуушуулай оюун бэлигээ хүгжөөхэ бүхы арга боломжо байдаг тухай хөөрөө.

Удаань институдай уран һайханай самодеятельностиин концерт табигдаа.

Г. ЧИМИТОВ,
[Июниин 2].

ТҮНХЭНЭЙ АЙМАГТА

ТУҺАЛАМЖА ҮЗҮҮЛНЭ

Аймагай Соведэй гүйсэдкомой социальна тэдхэмжын таhаг Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда ами бээ гэhэн сэрэгшэдэй бүлэнэртэ, мүн дайнай ба ажалай инвалидуудта хубидаа хартаабха тарилгадань бодото туhаламжа үзүүлнэ. 17 бүлэнэртэ үрэhэнэй 800 килограмм хартаабха түлбэригүйөөр үгтөө. Тэдэнэй дунда дайнай инвалид Нима Гонгоров ба бусад бии.

Дайнда ами бээ гэhэн сэрэгшэдэй хэдэн бүлэнэртэ 5 үнеэн үгтэhэн байха юм. Жэшээлхэдэ, «Гигант» колхозой гэшүүн 6 хүүгэдтэй эхэ нүхэр Зверекова, колхозница Толмачева гэгшэд үнеэтэйнүүд болонхой.

Б. ЖАНЧИПОВ хэблэлдэ бэлдэбэ.

IX. ОДООЛ КОНСТИТУЦИТАЙ БОЛОБО

(Үргэлжэлэл. Эхиниинь сентябриин 12, 13, 17, 18, 19, 24-нэй, октябриин 1-нэй номернуудта).

Верховно Национальна суглаанай ээлжээтэ VI сесси болохо гэжэ таанадтаа дуулгаа hэн хаб. Тиимэhээ тэрэнэй хүдэлмэридэ хабаадахыемнай урихадань, онсо hонирхобоби. Юуб гэхэдэ, энэ хадаа Лаосой арадуудта түүхэтэ удха шанартай болохо байгаа.

Лаосой Арадай-демократическа республикын I Конституци баталан абалга, hунгалта үнгэргэхэ Хуули баталалга, 1992 оной түсэб болоод бюджет түхай асуудалнууд шиидхэгдэхэ байгаа. Гадна Лаосой республикын шэнэ Президентые hунгалга ,тус сесси дээрэ үнгэргэгдэхэ гэзэ хараалагдаhан юм. Үнэхээрөөшье, түүхэтэ удха шанартай асуудалнууд хаража үзэгдэхэ байгаа гээшэл даа.

hая баригдажа, одоол ашаглалгада оруулагдаhан шэнэ ордон соогоо депутадууд суглларба. Үглөөнэй тэгшэ арбан та Лаосой хүтэлбэрилэгшэд зидиум дээрэ гаража эхилби. Тиихэдэ олонхинь залуу хүбүүдтэ хүтэлүүлэн гараха юм. Онсолходо, мүнөө бодото дээрээ Президент байhан үндэр түрэлтэ принц Суфанувонг 90 гаратай, Вице-президент, ЛНДР-эй президентын уялгануудые дүүргэгшэ Пхуми Ванвичит дала гаратай, Национальна суглаанай түрүүлэгшэ Нухак Пхумсаван нэ наhаяа шахаба. Кейсон Фомвиханшье тиимэ залуу хүн бэшэ ааб даа.

Иигээд абаад харахада, оронойнгоо хүтэлбэриие залуу болгохо гээшэ шухала болонхой юм аабза. Дайн дажар соогуур хатуужан гараhан тэмсэлшэд ехэ наhатай боложо, хүндэтэйгөөр амаргаар болоо гээд сэхэ хэлэхэ хүн балай олдоошьегүй hаа, тиимэ hанамжа Лаосой обществодо бии хаш гээд адаглахаар hэн.

Кейон Фомвихан сессиин хүдэлмэриин эхилhэн түхай сонсохоод, Нухак Пхумсаванда үгэ үгэбэ. Тэрэнь нилээн удаан дуугарба. Тиихэдэнь «посасон» гэhэн үгэ угаа оло дахин дуулдаhан байха юм. Гадна манай ажабайдалда hая болотор заншалта байhан хүл дээрээ бодожо альгаяа ташалган, алдар соло дуудалган ходо боложо байгаа.

Сэхьиень хэлэхэдэ, хэлэ мэдэхэгүй байхада, айхабтар муу байна даа. Юуншье гэлсэhиень ойлгонгүй, оршуулагшынгаа нүгөө хоёрhоомни сүлөөрхэдэнь, бага сага юумэ hураад абанаб.

Үшөө урдань Алексей Кондрин Лаосой Арадай-демократическа республикын түрүүшын Конституциин проектые ород хэлэн дээрэ оршуулаад, асаржа харуулаа бэлэй. Тэрэниень би яhала анхаралтайгаар харааб, шудалааб. Тиихэдэ гансата гайхажа эхилээб. Юуб гэхэдэ, Лаосой Арадай-демократическа республика хадаа социализмын замаар урагшаа дабшалтаяа үргэлжэлүүлжэ, «гүрэнэй капитализм» хугжөөхэбди гээд бэшээтэй байхадань, одоо юун гэхэбши?

Эзлжээтэ альга ташалганай шааяса эзэлшэхэдэнь, сессиин документүүдтэй танилсажа hууhанаа, толгойгоо үргэбэб. Тиихэдэмни, Нухак Пхумсаван үгээ дүүргээд, залуу хүбүүндэ хүтэлүүлэн, hууридаа бусажа ябаба.

«Нухаад, юушье ойлгохогүй аа; юу хэжэ hуухабибди, саашаа! Ябая. Вьентьян соогуур ябажа харая»,—гээд Еремей Иудович дурадхаба. Урдамни Гэбэшье жолоошомнай харааха: Сейтатират королиин хүшөөгэй саанаhаа гаража ерэбэ. Машина соогоо hуумсаарнай, богонихон аад, тон ехэ уhатай аадар адхарба. Тиихэдэнь шара тоohонhоо hалашагүйгөөр hанагдаhан хото хараhаар байтар нюураа угаанда үзэгдэбэ.

hэрюухэн, багахан нэгэ залтай хитад ресторан соо орожо, бидэнэр амгаланаар hуубабди. Тиигээд хүйтэн пивэ абаад, аалиханаар үуха зуураа энэ, тэрэ юумэн, түхай шашалданабди.

Тиихэдээ Советскэ Союзай Лаосто үзүүлдэг туhаламжа түхай Алексей Кондрин хөөрэнэ. hая болотор тэрэнэй хэмжээн нилээн горитой байгаа hэн. Вьентьянда байдаг совет хүнүүдэйшье тоо тон олон hааб даа. Тиимэhээ Лаосой экономико горитойгоор манай ороноо дулдыданги байгаа.

— Манай ороной туhаламжа ехэ ааб даа. Зүгөөр сула юундэ тон hайнаар бодожо үзэнгүй юумэ хэдэг гээшэбибди? Харыт даа: манай ЗИЛ-нүүдые болон КАМАЗуудые заhабарилха завод Пэсседэ барябди. Тэндэ жэл соо таба мянган машина заhабарилагдаха аргатай. Тэд ороймдоо хөөр жэл хүдэлжэ байгаашье hаань, хэхэ ажалынь үгы болонхой. Түмэр амhарта тэндэ хэдэг болохо hанаатай ха. Юундээ хэрэгтэй гаргашанууд бэ? Харин японецүүд Вьентьянда автобусой станци барижа үгөөд, 50 автобус миинтээр бэлэглээ. Юундэ тиигээб? Юуб гэхэдэ, эдэ автобусуудай запчастьнуудые худалдажа, бүхы гаргашануудаа харюулха ха юм. Үшөө хараагты. Юунэй тулада энэ Совет соёлой түб барябибди? Энэ посольствын шэнэ байшан? Торгсредство? Яаhан ехэ гаргашанууд гээшэб? Юунэй тулада— гээд Саша Галкин ехэл голхоронгёор хөөрөө hэн.

Нээрээшье, манайхин олон юумэ хүнhээл hаа ондоогоо хэдэг байна. Манай барилгашад, геологууд, гидрологууд, багшанар, врачнууд бултадаа hамга, үбгэгүйгөөр ерээд, эндэ худэлнэ. Гансал посольствын, торгпредствын худэлмэрилэгшэд болон корреспондентнүүд лэ гэр бүлэтэеэ ажаhууха эрхэтэй юм ха.

Манай ресторан соohоо гарахадамнай, Вьентьянда айхабтар халуун болошоод байба. Тиимэhээ бүгшэм, халуун үйлсэнүүдтэ зон бүлай хараганагүй. Хаа-яа велорикшэнүүд гарана, «Хонда» мотоциклтай таксистнууд гүйлгэлдэнэ.

Бидэнэр амарха гэлсээд, гэртээ бусабабди. Харин удэшэндөө Мишельдэ айлшалхаяа ошохобди гээд Вайжолин мэдээсээ hэн. Тиихэдээ бидэнэртэ яhала гоёор хэгдэhэн урилгануудые барюулаа бэлэй.

hайнаар амараад, удэшэлэн тээшэ юумэеэ hайнаар бэлдээд байхадамнай, Алексей Кондрин орожо ерэбэ. Тэрэ маанадаа шэрээд, хотын түбтэхи кипарисаар таригдаhан hэрюухэн үйлсэдэ асарба. Тэндэхи хоёр дабхар виллэ соо Мишель байратай. Тэрэ гансаараа байна. Юуб гэхэдэ, hамганиинь хэдэн хэлэ мэдэхэ дипломат hэн тула мүнөө Бутанда Лаосой посольствода ажаллана.

Манай ерэхэдэмнай, гол түлэб манай хуушан танилнууд, тэрэ тоодо «Посасон» газетын редактор, журналистнуудай нэгэдэлэй президентын уялгануудые дүүргэгшэ Баобан Воражхун ерээд байба. Манай танихагүй нэгэ наhажаал лаотянин баруун ханын хажуудахи зөөлэн креслэ дээрэ hуугаад, бидэнэрые энеэбхилэн hагад адаглан хараха юм.

Удангүй зон булта суглларба хэбэртэй. Наhажаал лаотянинай таhалгын тэгэндэ байhан стол дээрэхи шара сэсэгүүдтэй модоншнуу юумэн дээзүүр байhан зоной тоогоор сагаан бүдүүдые нэмэрюулэн, хүн бүхэндэмнай барюулба. Тиигээд үтаар татан hагад маани уншаhандал дуугаржа эхилбэ. hүүлдэ мэдэхэдэмни, тэрэ гэрэй ээздтэ, айлшадтань зол жаргал, аза талаан үреэн түүрээhэн байба.

Тиигээд тон иимэ сагаан оohорнуудые богонихоноор хайшалаад, хүн бүхэн бидэнэртэ дүтэлэн, үреэл үгэнүүдые хэлэн, тэдэ оohорнуудаа сарбуудамнай уяна. Удангүй хоёр сарбуудамни нилээн олон сагаан бүдүүд уягдажа, тон олон hайн hайхан үгэнүүдые лаотянин нүхэдhөө дуулабаб.

Үшөө нэгэ бага энэ, тэрэ юумэн түхай дуугаралсаhаар байтарнай бидэнэрые столдо уриба. Тиихэдээ манай эндэхидэл лабхайлдан hуубагүйбди. Яhала ута нарин стол тойрон байгаад, нэгэ, нэгэ тарелкэ абажа, тэрээн дээрээ дуратай эдихэ юумэеэ хэжэ байгаад, абяа анургүйгөөр эдеэлбэбди. Тиихэдээ нэгэ, нэгэл хундага гашуубтар улаан архи бага сагаар уугаа бэлэйбди.

Эдихэ юумэн соohоо абахада, бамбук соо оройжо шанаhан барайгар, сосисканууд мэтээр шаб шараханууд болотороо шарагдаhан талхан, тахяагай мяхатай плов мэтээр шараhан барайгар, лапшатай хитад шүлэн, вьетнам аргаар шарагдаhан загаhан, тайска ёhоор соноогдоhон мяхан, энэдхэг сай, кока-кола, кокосово ундан болоод миниий ой уханда ороогүй бусад янзын эдеэ хоол стол дээрэ элбэг.

Алексей Кондрин хаанаhаашьеб армян коньяк оложо асарба. Тэд тэрэмнай гэрэй ээзнэй гарта ороод, стол дээрэ харагдабагүй. hүүлдэ мэдэхэдэмни, армян коньяк Вьентьянда тон элбэг байба. Хилын саана манай архил сэгнэгдэдэг ха гээд бодобоб. Дубайяда, Шарджа аэропортын магазин соо 2 доллар 80 центтэ «Столична» архимнай байгаа hэн. Зүгөөр хажуудань табяатай тон адли шэлтэй «Смирновска» архи 6 доллар 40 центтэ байха юм.

Столhоо холо болоходоо, бидэнэр бүлэг бүлэгөөрөө таhараад, элдэб юумэн түхай хөөрэлдөө бэлэйбди.

Лаотянууд гэртээ гол түлэб ехэ сомороор байдаг. Зүгөөр Мишелийн гэр соонь яhала зохид, элдэб видеоаппаратура, япон магнитофонууд, телевизорнууд, бусад үнэтэй сэнтэй юумэнүүд эндэ бии. Яhалал интеллигентнэ бүлэ хаш. Пальмын набшаhаар, бамбуугаар хэгдэhэн номууд харагдана. Эдэ хуушанай номуудые абажа харахада, нилээн hонин байгаал даа.

Үдэшын арбан нэгэн час багаар бидэнэр бултада газаашаа гарабабди. hэрюухэн амитай, шэб харанхы hуни газаа буушоод байба. Цикаданууд шэхэ дулиирмөөр таршаганалдана. hэбшээнэй хүдэлхэлөөр пальмануудай үргэн набшаhаи дээрэhээ үдэшын шүүдэрэй дуhалнууд юм гү— «шюлд» байсэ уhан гоожоно. Замбиин гүн соо ямаршьеб онсо бүгшэм амисхаал түрэhэн мэтэ үзэгдөөд. Мүнөө hая hайхашаежа байhай hэрюухэн агаарнай халуун амяар сорьёно.

Бидэнэрэй гэр тэмшэ ябахадамнай, худалдаа наймаанай бурьяжа байhан үйлсэнүүдтэ электрын гэрэл яларжа, ажабайдал бусажа байгаа бэлэй...

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: энэ велорикшэ бидэнэрые минитээр шэрээ hэн.

(Түгэсхэлынь хожом гараха).

«Буряад үнэнэй» захил хэр ябанаб?

ОХИН ТАЙШААГАЙ ОРДОhОТОЙ ЗАХ

..Мянган hахюулшадтай Охин зайсанай үхэлhөө тэрьедэжэ, Харлан хүрэтэр ерэhэн тухай домог бии юм. Урданай мэдээжэ уг гарбалтай — үбгэн абань Халхын тайшаагай үндэр нэрэ зэргэтэй, монголнуудые хитад-манжуур дарлагшадай урдаhаа бодхоohон, абань — Цахар аймагые ударидагша hэн. Охин тайшаа угсаата зонойнгоо түгые алдангүй ниишэ асархадаа, нэрэ хүндын хэрэг гэжэ тоолоhон гэдэг. Ехэ Нугада анхан hуурижан нютагжахадаа, хойшонхи үенүүдтэ хэтын хэтэдэ уг үндэhэеэ, заншал, заабариионь мартангүй ябахыень ордоhотой огсомоор захиhан түүхэтэй.

hая би Ехэ Нугаар албанай хэрэгээр ябаад ерээб. Сүхэ голой hуртэй солгёон долгидые hайхашаан харахадам, саг жэлнүүдэй самаряан соогуур тунаhан урдын эдэ үзэгдэлнүүд нюдэнэйм урдуур бүрэлээхэдэл гээ бэлэй.

Түүхэдэ ороhон тайшаагай үри hадаhан — сонгоол угсаатан холо урдынгаа заабариие хэр сахижа ябадаг юм ааб гээд hонирхоо hэн бэзэб. Нэгэ талаhаа урмашааб: урилгы, уридша зантай, уугаи хэлэн гэхэдэ, урматай дэмжэхэ, дэлгэрүүлхэ хүсэлтэй зон бии. «Буряад үнэн» газета захиоулхаhаа олонхинь арсанагүй. Гэбэшье нүгөө талаhаа голхорогдоо даа. Харахадаш, шэгээрээ хоёр буряад аад лэ, ородоор ордоhотойхоноор хөөрэлдэнэ: олон зон литературна хэлэ ойлгоногүйбди, тиимэhээ «Буряад үнэн» уншахадамнай хүшэр гэнэ. Эндэ гансашье «h», «с» үзэгүүдэй илгаа бэшэ үндэhэн шалтагаанинь далда саагуур ха.

Тэдэ шалтагаануудайнь заримыень ойлгохые hэдээ бэлэйб. Багшанартай, нютаг зонтой хөөрэлдөөб. hургуулиин завуч Н. Б. Нуртыновагай hанамжа:

1. Манай сонгоол хэлэн гуша гаран онуудта хашалта, хамалганда ороhон ааб даа. Мүнөө арадай соёлой hэргэжэ байхада, сонгоол хэлэн шоо үзэгдэхэеэ болихо ааб за. Нютаhаа сааша гараад ябахадаа, хэлэеэ нюухадажа, ородшолдог hэн бэзэбди. Үгыл hаа, шоглуулхаш, зоболохош.

2. Бидэ ехэшүүл иигээд голхороо, гомдоошье hаа, наhан үнгэрөө гэлэй. Тэд хүүгэдhурагшаднай hургууляа дүүргээд, багшанарай институдта гү, али училищида орохоёо аягүйрхэнэ. Тэдэшье эдэ hургуулинуудай багшанар Хяагтын гэхэдэл, «саашаханаа» гэhэншүү хандалгатай агша. Эдэнэрhээ юун үрэ гарахеб гэхэ hанантуу юм гү, юрэл «хаалта» табигдашадаг янзатай. Эгээл бэрхэ hурагшаднай эгээлэй юрын шалгалта дабангүй бусадаг лэ.

Республикын габьяата багша, буряад хэлэ, литература заадаг М. С. Жигжитова, арадай депутадуудай сельскэ Соведэй түрүүлэгшэ В. Ц. Бадмаев, математикын багша З. Д. Хубитуева, завуч Н. Б. Нуртынова гээд нэгэ дүхэриг болон хоорэлдөөбди.

Н. Б.: 300 hурагшадаймнай 210-ниинь буряадууд. Буряад хэлэ, литературын багшанар Мария Самбуевна —30, Октябрина Дашиевна Бадмацыренова 18 жэлдэ заанад. Эхин классай табан багшатайбди.

Корр.: Намтай ородоор бү хөөрэлдыт. Танайхяар би ойлгохолби. Буряад хэлэн тухай хэлсэжэ байгаад, ородшолходо, шэхэндэ яаха аргагүй хажар.

З. Д.: Хара багаhаа ородоор хэлэжэ hурашанхайлди даа.

Н. Б.: Нэгэтэ «Буряад үнэнhөө» Сагаалган тухай статья hурагшадтаа уншахадам, ойлгохогүйдэнь ородшолжо ойлгуулаа hэм.

Корр.: Бэрхэ багшанартайт, буряад хэлэ заалгын хэмжээн доохонуур байгаагүй ёhотой. Районогой методист Галина Надмитовна Хусаева танай hургуулиие мактана hэн. Тэд нютаг зон хоорондоо, мүн таанар өөhэдөө hурагшадтаяа өөрынгөө хэлэн дээрэ хөөрэлдэхые ородохоёо яанат? Районой багшанар буряадай соёлой нэгэдэл нёдондо байгуулhан гэжэ дуулаа hэм.

Н. Б.: Хабартаа шалгалтануудай урда эмхидхэгдэhэн юм. Удаань — зунай амаралта, мүнөө худэлмэриинь эхилжэ үрдеэгүйбди. Энэ Талын багша С. С. Балжинимаева нэгэдэл хүтэлбэрилхэ юм. Сонгоол хэлэеэ, бэшэгээ hэргээхэ ёhотойбди.

Корр.: Мүнөө бухы арга замууд нээгдэнхэй ха юм. Танайл хүсэлэл, ородолго хэрэгтэй. Райондоо сонгоол хэлэн дээрэ газетэ гаргахыетнай хэн хорихоб? Магад, хэлэндээ хайша хэрэг хандадаг байhан ушарhаатнай Хяагтаhаа уран зохёолшод, зураашад, журналистнууд иимэ үсөөн гү? Тэнгэриhээ тэб гээд бууха туhаламжа хүлеэнгүй, кадрнууд тухай өөhэдөөл бодожо үзыт. «Буряад үнэндэ» сонгоол хэлэнэй булан нээе гэhэн дурадхал оруулхаб.

Иимэ хөөрэлдөөнhөө сэдьхэл шэмшэрээтэй, сүхэрхөөршье. Нёдондо Мөөрөөшэдэ эгээл иимэ мэдэрэлдэ абтаа hэн хаб. Заримдаа энэ зоной урда үритэй, эмэтэй мэтээр өөрынгөө hанахаар hэн. Нэзрээшье, үритэйл хабди. Гуша гаран онуудhаа сонгоол бэшэг дээрэ дуун, рассказ, онтохон толилогдоогүй, бүгэдэ буряадуудта аялга, үгүүлгэнь соносогдоогүй ха юм. Удаан сэг соо тоолгохогүйдөө—хүншье hаа, дуугай болошодог.

ОЮУН УХААНАЙ ТҮБТЭ

Үглөодэрынь hургуулида орожо, М. С. Жигжитова Н. Б. Нуртынова хоёрой хүсэлэл оролдолгоор эмхидхэгдэhэн «Арадай оюун ухаанай түб» хараад, урмашагдаал гээшэ hэн. «Урданай юумэ шэнжэлжэ мэдэ», ухаатанай үгэ уншажа мэдэ»— гэhэн гоёор, томоор бэшэгдэhэн гаршагуряа абаhаар обёоросотой. Нэгэ ханаарнь буряад ажабайдал зураглагданхай. Номин хухэ огторгой доро зүлгэ мэтэ ногооной дунда саб сагаан эшэгы гэр... Ундалма уhатай горхоной миралзахань дуулдахадал гэнэ гү? Тала дүүрэн мал эндэ харуулагдаагүй, харин сэсэн буряад үбгэн урдаа шэрээ табинхай, хуушан монголоор бэшэнэ ха. Магад, Охин тайшаагай намтар, угай бэшэг уудалан найруулжа байгаа гү? XVII—XVIII зуун жэлнүүдэй үеын монгол зарим бэшэгүүдые профессор Ковальский эндэhээ абаашаhан, Литвада хадагалhан гэhэн hурат бии. Энэдэхи зон нютаhаань урган гараhан, Монголдо ажаhууhан академик Ренчин Бимбаевай, түрүүшын буряад эмшэдэй нэгэн, ниитын мэдээжэ ажал ябуулагша С. Б. Цыбиктаровай намтар, ажабайдал тухай нэмэлтэ мэдээнүүдые суглуулха аргатай ха юм. Монгол орондо, Ленинград, Литвашье хүрэмөөр ааб даа.

Хуушан монгол хэлэнэй факультатив, буряад хэлэнэй кружок эндэ худэлнэ. hурагшад Жаргал Бадмаев, Чингис Ванчиков, Амгалан Цыремпилов, Мүнхэ Цоктоев Мария Самбуевнагай хүтэлбэри доро хуушан монгол хэлэ урагшатай шудалаа. Хуушан монголые hайн мэдэдэг Б. А. Аюшеевтэй, Б. Ц. Цоктоевтой үхибүүд уулзаа hэн.

Урдандаа хэрэглэгдэдэг байhан эд зөөри — үхэг, эргэнэг, абдар, уур нюдүүр, бүлүүр, шэрээ, hуудал, мориной тоног, элдэб зэмсэг гуримшуулай табигданхай. Дурдам бүhэ, сүлжэмүүрэн пулааг үлгөөтэй.

— Үрдеэл гээшэбди. Хаясаанай шахуу бейhыень заримыень асаржа, hэльбээбди,— гэлдэн хоёр башанар.

Уран hайханай харалгада хабаадагшадта гушаад костюм оёгдонхой. Ажахы мүнгэ үгэhэн, Улаан-Удын «Одон» ательедэ захилаар оюулагдаhан юм байна. Зүүн тээхи углуудда гунгарбаа табяатай, бурхад дэлгээтэй. «Шажанай түүхэ» гэhэн факультатив нэгэ үе худэлhэн байгаа. Түбэй нээгдэхэдэ, Харанхын лама заларжа, арюудхаhан юм. Ехэ Нугаhаа нэгэ хүн — Гармаев Даба ламада hурана. Чойнжуровтан, Юмтаровтан, Цоктоевтон, Раднацу Бухоголова, Дэжэд Будаева, бусадшье олон урданай дурасхаалай зүйлнүүдые түбтэ бэлэглээ юм.

Энэ үдэр hурагшад хартаабха малтаха худэлмэридэ ябаhан байжа, эхин классай багшанартай уулзажа үрдибэбди. Литературна хэлэ ойлгоногүйбди гэhэн хүн эдэнэр соо байбагүй. «Буряад үнэнhөө» тон hонирхон уншадагбди, ажалдаа хэрэглэдэгбди, маниие идхаhанай хэрэггүй» гээ hэн.

Эдэ үгэнүүдhээ баясан, далижан, хүхюу хүлгүү болоод, Хяагта ороо гэжэ байhан совхозой директор В. Ф. Нуртыновай хүнгэн автомашинада дурбэдэхи пассажирынь боложо hуубаб. hэг ороhон толгойдом удангүй хатуухан үгэнүүдэй шиидам бууха гэжэ үшөө hэжэглээдүй, «Халаа-хайдаа» хандахаб гэжэ hанаадүй ябааб.

О, ХАЛХАЙ, ВЛАДИМИР ФАРТОВИЧ...

В. Ф. Нуртынов тухай үнихэнэй дуулданхай hэн бэзэб. Залуу, шадабаритай хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэн ха юм. Сарюун жэбжэгэр бэетэй, саб гэмэ гэшхэдэлтэй, сад-няд хоолойтой — саана, наана гэшэгүй бүрин түгэс хүн лэ даа. Сонгоол-буряадаараашье дуугархадва сохом тордиhогүй. Абаhаар харахада, албан тушаалтын дээгүүр абаригүй, аятай зантай шэнги байхадань, Ехэ Нуга ерэhэн шалтагаанаа мэдүүлээдхибэб.

Тэд бараг янзатай, баатарай шэгтэй директор «Буряад үнэн» гэжэ дуулахатайгаа сасуу шэгынь гэнтэ хубижа, шарайнь барайба.

— Манай эндэ хэн «Буряад үнэн» уншаха юм? Уялгатай хадаа багшанар лэ захюулха юм ааб даа.

Иимэ харюуhаа би түрүүшээр мергеад абабашье, ойлгуулха, hэшхэлынь дайраха hанаатай үгэ гараха гэн гэhэйм:

— Яахадаа энээгүүр ябажа, дараха, дабхаа... Заабарилдаа... юм. Тэрэ... баhал баалаг... наатай ерэжэ... абагты гэжэ... тэрнэгүй ха... хуул абаhан... байдалда... дэл үлүүсэ... оробо.

Сэдьхэлэ... донь, барилаа... рөө автомаш... hуунхай hэн... гү гэжэ ай... дэй иимэ... да, түрэл... тулгарданг... чиновникой... —гэн сасуу... дэм онуулан... ри ганиршаба...

— Минии... хүтэлбэрилөөд... орондо hаа... хээлэжэ шэ... станциин, по... жэ занахань... газетчигүүд... ги, шобто... бүри хурседи...

Тэд арсе... ороходонь, ... лажа үгэбэгүй... ба» колхозтн... лишадтаа аме... аяар хорёо... лаа, аятай ... бэб. «Манай... газетые уни... приёмно со... шо ноохой... Бог болохы... шье уншадаг... захюулдаг... шуулхын туу... болготы»,—...

Уншадагүй... нигүйе яажа... нишодтоо яа... дэгүй юм г... дай гараашн... тоо даа гэж... гоол хэлэн,... тухай сорто... деэндее эсх...

...Хяагта со... шинаяа аалиг... районно газе... лэгшые гэнэ... «Үшөө нэгэ х... hүртэй дээрэ... жэрхёо бэлэ...

— Үшөө... ша. Түрэл... гээд. хойно... рэ бэлэй.

Иимэл да... тович! Охин... шотой ташу... гүйшье hаа... «Хадаахайдам... дэ ямар бэ?

Хяагтын ... Ехэ Нуга...

СССР-эй спортын мастер Александр Медведев хадаа манай республикын бэлигтэй бэрхэ хүнгэн атледүүдэй тоодо ородог юм. Тэрэ 400 болон 800 метрэй зайнуудта урилдадаг байгаа. Эдэ зайда урилдаанай харгы дээрэ гараhан хүн бүхэн хурдан шамбай байхаhаа гадна, эсэхэ сусахые мэдэхэгүй сүлхэ байха ёhотой бшуу.

А. Медведев Улаан-Удын дунда hургуулида hураажа байха үедөө «спортын хатантай» танилсаа hэн. Тэрэ тренер Валерий Павлович Розницынай хүтэлбэри доро hорилго бэлэдхэл хэдэг байгаа. Тиихэдээ эдир хүбүүн урдаа табиhан зорилгодоо заатагүй хүрэхые орододог байhаараа шалгардаг бэлэй. Дунда hургуули дүүргэжэ байха үедөө эдиршүүлэй дундаhаа Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй зонын чемпион болоо hэн.

Сэрэгэй бодото албанда татагдажа, Улаан-Удын гарнизондо алба хэхэдээ, спортын hорилго бэлэдхэлээ улам эршэмтэйгээр үргэлжэлүүлээ. Тэрэ республикын оло дахин чемпион болоhон, 400 болон 800 метрэй зайнуудта РСФСР-эй түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөнүүдэй шанда хүртэhэн байгаа. Тиигэжэ 800 метрэй зайда СССР-эй спортын мастерай норматив дүүргэhэн юм. Прапорщигаар алба хэжэ байха үедөө тэрэ Забайкалиин сэрэгэй округой чемпион бо лоhон, СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ шанда хүртэhэн байна.

А. Медведев республикын хэдэн рекорд тогтоохой.

«Вечерняя Москва» газетын шанда хүртэхын түлөө эстафетэ дамжуулгатай бүхэсоюзна мүрысөөндэ мүнгэн медаляар шагнагдаhан намтартай.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: А. Медведев түрүүлжэ ябана.

БУРЯТИЯ мунөөдэрэй номерто

«Хэндэ хүшөө табибабибди?»— республикын нютагуудта бодхоогдоhон хүшөөнүүдэй хуби заяан тухай хөөрэhэн О. Ушеевагай статья.

«Россин ЗовМин: мухардалгын шатанууд хэзээ дүүрэхэб?»—РСФСР-эй правительствын ажал хэрэгүүд тухай статья.

Гусиноозерск хотодо Ленинэй хүшөөе шэрээр будаhан тухай мэдээсэл.

Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй V сессие үгтуулан. «Буряадта Президент хэрэтэй гү?»— И. Павловай статья.

Манай хөөрэлдөөн, «Холбоо барисаагаа бэхижүүлнэ» — Т. Цыденовэй корреспонденци.

Эдеэ хоолой асуудал — эгээл шухала зорилго. «Барилгашад зэмэтэй публикада үйгануудай ябаг... ри.

«Үбэл холо... лачевой мэдэ...

«Алтан ... Багониной ...

«Буряадай ... уншагшадай ...

«АУДИТ» ... компаниин ... рюулгдаhан ... мерой дүрб...

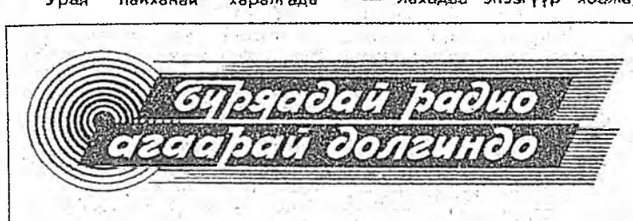

САГ ҮРГЭЛЖЫН ДАМЖУУЛГАНУУД

6.15— Гимнастика (воскресенидэ шэнэ комплекстой танилсаяга). 7.17. воскресенидэ 8.17—Дамжуулгануудай программа. Үдэр бүри—6.15, 6.44, 7.15, 19.34, 19.58, понедельникгтэ, субботодо 6 час 50 минутада, воскресенидэ 7 часта, 8 час 15 минутада сагай уларид тухай мэдээсэл.

6 час 55 минутада республикын газетэнүүдэй шэнжэлэл (понедельник, воскресечhээ бэшэ удэочүүдтэ).

ОКТЯБРИИН 7-hоо 13 ХҮРЭТЭР

ПОНЕДЕЛЬНИК. 7

6.27—«Түрэл газар дайдамнай». Радиожурнал. 6.48—6.58—Долоон хоногой радиодамжуулгануудай шэнжэлэл. 7.35—8.00—hара бүри гарадаг «Профсоюзай хэрэгүүд» гэhэн радиожурнал. Авторынь—журналист С. Захарова.

ВТОРНИК, 8

6.27—6.51—Үглөөнэй концерт. 7.35—8.00—«Демократи ба общество». СССР-эй Конституционно хиналтын комитедэй гэшүүн, юридическэ эрдэмэй кандидат С. С. Босхоловтой хөөрэлдөөн. 19.20—Республикын hонинууд (ород ба буряад хэлэнүүд дээрэ). 19.45—19.58—Үхибүүдтэ дамжуулга.

СРЕДА, 9

6.27—6.51—Республикын hонинууд (ород ба буряад хэлэнүүд дээрэ). 7.35—«Хүн ба автомобиль». 7.40—8.00—Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй V сессиин үзэмжэдэ. «Түүхэтэ тосхоной hуудал байдалай асуудалнууд». Түр... бэлдэгдэhэн дам... 13.00—Радио ш... хилнуудаар хүр... га. 19.00—«Ура... үе саг». Ура... шуулагшадай ... хай дамжуулг... Ц. Дондогой ... ряедаар). 19.... гэлдэр, мүнөө... —мэдээсэлэй д... ба буряад хэл...

СУББОТ...

6.27—6.50—М... шэмтэйгээр ... дамжуулгада ... районой Лени... колхозой түр... Калашников ... 8.00—«Республ... рай конферен... Дамжуулгын ... Л. Мельников... нютаг». Социал... дай ба бэшэгү... дамжуулга (бу... 9.00—Буряадай ... атрта болоhон ... 9.10—10.00 — «... нөөдэр, үглөөд... лэй дамжуулг... ряад хэлэнүүд... 19.50—«Баян та...

ВОСКРЕС...

6.32—6.58—Ур... 7.35—8.00 — «... шуулай бүтээл... хёолой дамжуу... 9.10—hурагшад... 9.35—10.00—А... евай рассказаг... саган» гэhэн ... (буряадаар). 12... руунь хөөрэлдэ... шуулай редакц... Авторынь—ман... корреспондент...

Эмхидхэн байгуулагшад — Буряадай ССР-эй Верховно Совет, Буряадай ССР-эй Министрнүүдэй Совет, Бүгэдэ буряадуудай үндэhэн соёлой эблэл болон редакциин ажалша коллектив.

Редактор Ц. Б. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ.

Манай адрес: 670000, Улаан-Удэ, Калинин гарнизониин үйлсэ, 23. «Буряад үнэн» газетын редакци

Редакциин телефонууд: редакторай—2-50-96, приемный—2-54-54, редакторай орлогшонорой — 2-68-08, 2-62-62, харюусалгата секретариин — 2-50-52, секретариадай — 2-66-76, таhагууд: соседуудэй худэлмэриин ба ниитын эмхинүүдэй — 2-34-05 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, 2-67-81; социально-экономическа — 2-64-36 (даагшань), 2-63-86, 2-69-58; соёлой, эрдэмэй болон hургуулинуудай—2-60-21 (даагшань), 2-57-63; ополнитын худэлмэриин ба мэдээсэлэй —2-54-93 (даагшань), 2-34-05, 2-67-81; оршуулгын — 2-60-91; коммерческэ —2-69-58; корректорнуудай —2-33-61, хэблэлдэ бэлдэгшэдэй (выпускающинуудай) — 2-35-95, манай корреспондентнүүд: Баргажанда — 91-1-84, Закаменскда —31-61, Агинскда — 3-45-94.

Буряадай ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй хэблэлэй телефонууд: директор — 2-37-32, бухгалтери — 2-33-77, вахта —2-56-62.

Газетэ жэлдээ 260 дахин гараха. Хэблэлэй 2 хуудаhан хэмжээтэй. Газетын индекс 50901. Тираж 6600. Хэблэлдэ тушаагдаhан саг: 21.00

Буряадай ССР-эй Госкомиздадай республиканск типографидa газетэ барлагдан хэблэгдэбэ. Директорэйнь телефон 2-40-45.